

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hóra 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hóra 2 k. 40 f.

HERDETYÉSEK:
4-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttér petit sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 857.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherczeg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Péntek, január 22.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezércikk: A társadalmi adó.
- Vihar a Házban.
- Nagy Sándor az adóreform mellett.
- Válságos helyzet.
- Visszavonják a munkásbiztosító törvény novelláját.
- Városi zeneiskola.
- A kisszentmiklósi tűzterek Vingán.
- Kigyuladt legyverkereskedés.
- Külföldi bankok kölcsöne Arad városának.
- Polónyi vádjai Zsitvay ellen.
- Becsúttak egy garni szállót.
- Ószeesküvés Törökországban.
- Tűzveszély az aradi színházban.
- Zugolódnak az autobusz-soffőrök.
- Oyerünk Messzinába!
- Tarkaságok.
- Tárca: A világ első katonája.

A társadalmi adó.

Arad, január 21

Tegye a kezét az olvasó a szívére és mondja meg: hány egyesületnek tagja? Határozottan nem mindenki tud rá felelni. A legtöbb társulathoz való hozzátartozósságát csak akkor tudja és érzi, a mikor a nyugtát hozzák. Mindenesetre azonban azt válaszolhatja: több együletnek tagja, mint a mennyit elbir, a mennyiért lelkesedik s a mennyire szüksége van. A társadalmi adó hovatovább meghaladja az állami és községi adókat. Középsorsu emberek százötven-kétszáz koronát fizetnek elegendes tagdíjakban. Megengedjük, hogy valamennyi érdemes, pártolásra méltó humánus, kulturális és közérdekű célok szolgálatára gurul: de mégis sok. S ugyanakkor, mikor az állami adót reformálják, a

társadalom adókövetésén is kellene enyhíteni.

Thaly Kálmán sürgeti ezt az igazságos adóreformot. A pozsonyi Toldy-kör legutóbbi közgyűlésén olyan beszédet mondott, amelynek Aradról is, de majd minden vidéki városból szívesen és lelkesen fognak tapsolni.

„Társadalmunkon végig nézve, mondta, ijesztő széttagoltságot veszünk észre. A társadalom már nem bírja el a sok egyesületet, melyek mind tengődnek, s melyeket az emberi hiúság, egyesek szereplési vágya hoz létre“. Thaly ez ellen a már-már krónikussá váló betegség ellen egy orvoszert tud. Azt, „hogy a létező egyesületeknek legalább felét meg kell szüntetni s az így feloszlott egyesületeket be kell olvasztani más rokoncélu, több létjogosultsággal bíró együletekbe. Szerinte (s bizonyosan mások szerint is) ezek így többet tudnának tenni“.

Ez igazán okos, szép beszéd! De egy a baja. Az, hogy bármily nagytekintélyű tudós szájából hangzott is el, nem igen lesz fogamatja. A Thaly által is hangoztatott „emberi-hiúság“ nem fogja megengedni, hogy az az egyület, amelynek egyik-másik szereplő egyén áll az élén, beolvasszassék a másikba. A legtöbb egyület tagjai azt mondják, hogy övék az életképes. Olvadjon be az övékbe — a másik. Ok élni akarnak tovább.

S aztán, ha volna is itt-ott hajlandóság, ki legyen a kezdeményező? Ily mozgalmat csak igen magas ál-

lásu, nagy tekintéllyel bíró emberek indíthatnának, akikre a közönség inkább hallgat. Talán ez az egyetlen módszer volna az, ami célra vezethetne.

S ha Pozsonyban, és mára a kisebb városokban is panaszkodnak a sok egyület miatt, mennyivel inkább van helye annak itt Aradon.

A legutóbb összeállított címtárak szerint van Aradon *nyolcvan-kilencven* jótékony, hazafias, társadalmi, közgazdasági, sport, zene, kulturális egyesület és asztaltársaság. Az alakuló egyesületek száma pedig mindig sokkal több azoknál, amelyek csöndesen elszenderednek. A vége az, hogy az egyesületi tagdíjak szaporodnak, — és talán meg lehetne kockáztatni azt az állítást, hogy az új egyesületek által szolgáltatott hazafias, gazdasági és jótékony eredmények nem állanak arányban azzal az összegekkel, amit a tagsági díjakban fölemésztene. Ha ezekről az összegekről lehetne statisztikát csinálni, az lenne csak a tekintélyes szám.

Pedig az egyesületekre szükség van, hiszen azok a műveltségnek, a társadalom fejlődésének, az egy osztályhoz tartozók okos szolidaritásának és a közügyekért való érdeklődésnek eleven jelei, amelyeket nélkülözni nem lehet. De a túltengés itt is egészségtelen. S igazán szükség volt arra, hogy ez ellen oly nagytekintélyű ember emelje fel szavát, mint Thaly Kálmán. S ha nem is lesz szavának valami nagy kihatása, annyit talán fog-

A világ első katonája.

*

A huszár a világ első katonája. Így tudjuk. Ez belenevelődött a világról való fogalmunkba. Ami meg a huszártiszteket illeti, akárhogy okoskodnak a civilek, itt körülbelül igaza van Herczeg Ferencnek, amikor sok szeretettel, dédelgetéssel és elismeréssel ír róluk. No és igazuk lehet az asszonyoknak is. Első sorban az uniformis, meg a tiszti kardbojt két igazán férfias kritériumnak a bizonyossága: az, aki katona, épkezláb férfi; aki meg tiszt, hivatalból is gentleman. A kadétiskolai cöglingnek rettentő és borzasztó stratégiai tudományok fő-fő tétele gyanánt azt tölesérezik abba a szep-lős, kópéfejébe, hogy aki a király kardbojtját viseli, az éppen olyan gentleman, mint maga a király.

Minden civil népség közt legjobban talán a költő haragszik a huszártisztekre. Részben, mert a költő többnyire vézna és beteges, ami az asszonyokat, hogy úgy mondjam, nem érdekli; részben pedig, mert a költőnek nincs uniformisa. (Szó volt pedig erről, valamikor, a költők államosítása idején; és én már elképzeltem a gyakorló ballada-költőket lovasítva, fekete mentében és fekete sarkantyúval, fekete dárdával. Az operettszerzőket trikóban véltem látni.) Emlékszem egy költőre, aki kritikus is volt és a primadonna hálás mosolyáért való

versengésben egy huszártiszt miatt maradt le egy orrhosszal. A költő panaszkodott a primadonnának:

— Nusi, én magát konzekventer dicsértem. Nekem köszönhet mindent. Én tettem műveltté. Én tanítottam be néhány közhasznú mondatra, amelyek révén Nietzsche-ről, Arcebasevről, Stendhalról és rólam úgy cseveghet, mint egy felnőtt. Én művelt ember vagyok. Areképemet sokszor hozták a lapok és verseim díszkötésben helyet foglalnak minden művelt család asztalán, palotában és kunyhóban egyaránt. Az a huszártiszt meg nem ért semmihez, csak a szénaporei-ózáshoz; a multkor egy kukkot sem tudott hozzászólni Lacco teozofikus elméletéhez és maga mégis őt szereti.

— Nézze, kutyuskám, igaz, hogy ezek a fiúk nem elmések. De legalább nem gyötrik az embert örökös problémákkal. És ami fő: nem gorombák. Nem úgy beszélnek velünk, mint maguk: akik a színész-nőhöz úgy szólnak, mint színész-nőhöz; uri leánykákhoz is, mint orfeum-énekesnőkhöz. Ezek jó, derék fiúk. Beesületek. De mindig meg vannak borotválva, tiszták, a szemük ragyog, a bajuszuk roppant helyes... és amikor cselekedni kell, nem filozofálnak, hanem rajta, rajta!

— Rajta? Rajta? — Ismétlé gunyosan a költő és eltűnt a ballenéken.

Nusi primadonnának a nézete nem egyedülvaló, hanem körülbelül általános és puk-

kadhatunk, mi civilek, a huszártiszteket, de általában a tiszteket minden társaságban becsülik. Persze, némelyiknek a fejét megkötyögösítja ez a respektus és olyan bolondokat esleksenek, amit maguk is megbánnak. Itt van, lám, a székesfehérvári botrány. A portepét, a király kardbojtját szégyen érte! Bizony nem volt lovagias dolog egy védtelen embert kivont karddal megtámadni és belőle paprikást szeletelni. (Paprikást, mert előbb az egyik vitéz hadnagy ur paprikát szórt a szerencsétlen cibil szemébe.) Konciliáns beszédformában azt mondják, hogy az ily cselekedet vajmi kevéssé alkalmas a polgárság és katonaság közti jóviszony ápolására. (Ez a kifejezés, hogy: „ápolás“, — betegséget szokott sejtetni. Beteg lehet a jóviszony, hogy ápolni kell!) Nos, ez a konciliáns beszéd. Jó magyarul szólva pedig: ... Az olvasó elengedi nekünk ezt a zamatot kifejezést. Mindenki kitalálhatja. Tovább beszélve konciliáns modorban, megjegyezhetnők, hogy az ily cselekedet nem alkalmas a vitézi babérok gyarapítására, még a fenegyerekség fitogtatására sem; és hogy sem a hadsereg, sem a honvédség nem teszi ki az ablakába azt a dicsőséget, amit azok a berugott tisztecskék, polgárvér ontása árán szereztek maguknak a király kardjával. Bizony kár, hogy a kardnak nincs két vége, mint a botnak. Mert akkor talán visszaütne vele a kard igazi tulajdonosa, a király.

Ezért azonban nem tehetjük felelőssé az

érni, hogy az emberek óvatosak legyenek új és új egyletek alapításában. Vagy ha minden áron akarnak alapítani, egyet még szervezhetnek. Egyesületet — az egyesületek ellen.

Vihar a Házban.

Sándor Pál és a néppárt.

Fővárosi tudósítónktól.

Budapest, január 1.

Az adóreformnak tegnap megkezdett esendes vitája ma ugyancsak nagy hullámokat vert a képviselőházban. Sándor Pál szólalt fel a javaslat ellen és erősen támadni kezdte a nagybirtokosokat, mert szerinte a javaslat a polgárság terhére a nagybirtokosság érdekeit szolgálja. A Ház egy része, különösen a néppárt hangosan felzudult Sándor Pál ellen és talán ha egy erősebb kifejezést vissza nem vonja, csunya jelenetekre is került volna sor.

Az ülés elején Buzáth néppárti beszélt a javaslat mellett, majd Nagy Sándor szólalt fel, kinek beszédét lapunk más helyén közöljük.

A mai képviselőházi ülésről itt következik tudósításunk:

(Az adóreform vitája.)

Az ülésen Justh Gyula elnökölt. Az első szónok Buzáth Ferenc volt, aki a néppárt nevében foglalkozott az adójavaslatokkal. Szerinte az ipart a sztrájk, a kereskedőt a csalárd bukás, a hitelintézeteket pedig az uzsora s a hamis hitelügyletek teszik tönkre, nem az adóreform, mint ezt Vázsonyi mondta. A 800 koronás létminimum emelését kívánja.

Ezután Nagy Sándor szólalt fel. Beszédét más helyen közöljük.

(Sándor Pál beszéde.)

Sándor Pál: A javaslat olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyek egyenesen a városi polgárság életérdekeit sértik. E sérelmek miatt mozdult meg a polgárság e része. Nem egy kis önző csoport akciójáról van szó. Nem is lehet feltételezni, hogy Birczy István, Budapest polgármestere egy ilyenek az élére állott volna. Ez az adóreform minden, csak nem progresszív; — ez a javaslat mindenki érdekeit védi, épen csak a már eddig is túlterhelt városi polgárságot nem.

Madocsányi Gyula: Nem áll!

Pető Sándor: De még mennivre áll!

Sándor Pál: Rátér azután annak bizonyítására, hogy a javaslat a kisbirtokosságot is

ármádiát, sem a szűkebb értelemben vett honvédséget. E cselekedetekért egyes egyedül azok felelősek, akik elkövették. Hanem megkockáztatjuk azt a szerény észrevételünket, hogy a drága pénzen, a polgárok pénzén fentartott véderő nem arra való, hogy saját magunkat püföltessük el. Ott az ellenség, kérem, azzal tessék vitézkedni, ha majd kell. Ha egyes eseteket általánosítani lehet, megtesszük azt is. De sokkal többre becsüljük, mi civilek, a királyunk kardbojttját, hogysem ezért a virtuskodásért a katonai szellemet tennők felelőssé.

Mert im, van itten más eset is. Honvédhuszártisztekről való eset. Ha a huszár a világ első katonája, hát a honvédhuszár — a legelső katonája. A király három pécsi honvédhuszárfőhadnagyot elismerésben részesített azért, mert több embert, önön életük kockáztatásával, kimentettek a tüzhálából. Ez már huszáros bravúr. Ez már igazán katonás és lovagias dolog. Az ilyesmi méltó a király kardbojttjának kényes viselőihez. Így képzeljük az igazi huszártiszteket. Ezek a szívünk szerint való magyar katonák.

No meg egy kicsit a logika szerint valóak is. Tudvalevően a katona nem arra való, hogy legyilkoljon minket; hanem arra, hogy oltalmazzon és ha kell, az életét feláldozza értünk. Azok a pécsi huszártiszteket az igazi tiszteket. Azok a megtévelyedett tisztársaik bűnét is jóváteszik, már amennyire lehet.

meghagyja régi nyomorúságában. Egyedül a nagybirtokosok fognak örülni Wekerle adóreformálásának. Az az impressziója, hogy ma-gának a miniszterelnököknek nem tetszik ez a javaslat. Ez természetes is, hiszen a miniszterelnök mindig a demokráta progresszív adónak volt a híve és valószínű, hogy most is csak a mai erős befolyásu nagybirtokosság nyomásának engedett. (Mozgás.)

(Zajos jelenetek.)

Kérdi, mi az oka annak, hogy egy ország összes terheit kizárólag egyetlen társadalmi osztály vállaira helyezik. Ez igazságtalanság. (Mozgás és ellenmondások.)

Elnök: Csendre inti a közbeszólókat.

Sándor Pál: Igazságtalanság, hogy a földbirtok maximális adókülsőt alacsonyabbra tervezik, mint az ipar és kereskedelemnél. Sürgeti a kataszter kiigazítását, mert enélkül lehetetlen arányos adókiivetés. A Wenckheim és Széchenyi grófok békési és dobozi adóskálaja éppen fele az ottani kisbirtokosok adóskálájának. Az adóterheket a kisbirtokosok vállairól le kell venni.

Batthyány Tivadar: Fizessenek önök is annyit, amennyit a törvény követel!

Sándor Pál: Fizetünk is!

Batthyány Tivadar gróf: Majd adatokkal szolgálunk önöknek!

Sándor Pál: Ha támadom a nagybirtokosokat, nem fogom védeni a nagytőkéseket sem. (Hosszantartó zaj.)

Felkiáltások: Népcsaló! Csak vádol! Szabadelvűpárti rendszer!

Sándor Pál: A szabadelvűpárti rendszer főemberei itt ülnek önök körül a miniszteri székekben. En csak egy apró-cseprő embere voltam. (Oriási zaj.)

Laehne Hugó folyton közbeszól.

Sándor Pál: Elhiszi, hogy a nagybirtok egyik rabszolgájának nem tetszik, amit ő beszél. Az egyházi birtokok rohamosan nőttek az utóbbi időben.

Zakariás János: A szabadelvű uralom alatt!

(Affer Rakovszkyval.)

Sándor Pál: Nem akar lázítani a nagybirtok ellen, csupán igazságos megadóztatást követel. Statisztikai adatokat olvas fel.

Rakovszky István: Kicsit nehezen olvas!

Sándor Pál: Micsoda megjegyzés ez! Mégis csak szemtelenség!

Rakovszky István: Ki vele! Ki vele!

Felkiáltások a néppárton: Ki vele! Ki vele!

Sándor Pál a néppárt felé: Micsoda „ki vele”?

Rakovszky István: Igenis, ki vele! Aki így beszél, ki kell dobnia! (riási zaj.)

Elnök: Nem hallottam, mit mondott képviselő ur. Majd a gyorsírói jegyzetektől megállapítom.

Sándor Pál: Megérdemlem a rendreutasítást. Kérem az urakat, tekintsek szavaimat nem mondottaknak.

Elnök: Képviselő ur ezt a kifejezést használta: szemtelenség. Ezért rendreutasítom.

Felkiáltások: Már visszavonta!

Sándor Pál: Folytatja beszédét, végül pedig határozati javaslatot nyújt be, hogy utasítsák a kormányt a reform visszavonására és új javaslat benyújtására. Az ülés ezzel véget ért.

MULATSÁGOK.

(=) A nyomdászok hangversenyes teaestélye.

Az aradi könyvnyomdászok Szakegyesülete e hó 24-én (vasárnap) este 8 órakor a Kovács és Novotny-féle vendéglő külön termében hangversenyyel és tánccal egybekötött teaestélyt rendez. A rendezőség a közönség szórakozására szebbnél-szebb programszámokkal gondoskodik. Így az estélyen közreműködik a „Gutenberg“-dalkör is, amelynek kitűnő képzettsége egyedül is elég garancia arra, hogy az estélyen emelkedett hangulat uralkodjon. Azonkívül még több magánszám is lesz. Belépő-díj nincsen, csupán az egy tea ára lesz 60 fillér. Meghívókat nem bocsátanak ki. Vendégeket szívesen látnak.

Válságos helyzet.

Apponyi és Justh a király előtt.

Fővárosi tudósítónktól.

Arad, január 21.

A politikai helyzet napról-napra válságosabbá válik. A miniszterek tanácskozása ma is egész nap tartott, este pedig Apponyi Albert gróf felutazott Bécsbe, hogy holnap a királynak tegyen jelentést a kritikus helyzetről. Ugyancsak a napokban járul a király elé Justh Gyula is, aki az önálló vagy legalább is a kartellbank felállításához akarja megnyerni a király beleegyezését. A legnagyobb baj azonban ott van, hogy míg a kartellbankot az osztrák pártok nem fogadják el és azt mondják: vagy legyen közös bank, vagy két teljesen önálló bank, addig az önálló bank létesítésének a király a legfőbb akadálya. De ellenzi azt a kormánynak több tagja is, különösen Andrássy Gyula gróf, aki régebben többször állást foglalt az önálló bank ellen.

És mert így állanak a dolgok, ma már nemcsak részleges, de teljes kormányválságról is beszéltek. Apponyi holnapi kihallgatása alighanem döntést fog hozni, vagy legalább is megmutatja, hogy elsimíthatók-e az ellentétek vagy bekövetkezik a kormány lemondása.

Mai tudósításunk a válságos helyzetről itt következik:

Kormányválság?

Politikai körökben ma mindenütt a válságos helyzetről beszéltek. Illetékes körökben már nemcsak a részleges, de a teljes kormányválság eshetőségeit tárgyalták. Különösen a bankkérdés megoldásának nehézségeire utaltak. Mértékadó politikusok véleménye szerint a kartellbank eszméje már megbukott az osztrák agitáció miatt. Az önálló bank felállítását a király eddig ellenzi, de ha a függetlenségi miniszterek rá is bírnak ennek elfogadására, kérdés, hogy a kormány 67-es tagjai vállalnák-e az önálló bank létesítését.

A banktárgyalások még jó néhány napig fognak tartani, de lehet, hogy a kormányválság néhány napon belül bekövetkezik.

A bécsi kihallgatások.

A képviselőház folyosóján főleg Apponyi bécsi útját tárgyalták. Várták a kultuszminisztert, hogy tőle kapjanak információkat, de délig nem jött a Házba. A kormányhoz bejáratos képviselők azt hangoztatják, hogy a kultuszminiszter csak informálni megy Bécsbe, de vannak olyanok is, akik hívásához messzemenő kombinációkat fűznek. Szerintük Andrássy bankása minden cáfolat dacára befejezett tény s Apponyi kész miniszteri listát visz a királyhoz.

Apponyi ma délelőtt egy óra hosszat tárgyalt Kossuth Ferencel, kinek álláspontját a holnapi audiencián képviselni fogja. Hétfőn vagy kedden megy a királyhoz Justh Gyula is, hogy a felséget a függetlenségi párt hangulatáról informálja. Justh Gyula ki fogja fejteni a király előtt, hogy a válság csak úgy kerülhető el, ha vagy a felség rábírja az osztrák kormányt arra, hogy a kartellbankot elfogadja, vagy pedig a király beleegyezik abba, hogy az önálló magyar bank felállítassék.

Néppárti forrásból az a hír pattant ki a folyosón a déli órákban, hogy a legközelebbi

napokban Rakovszky István is Bécsbe utazik. Ettől az utazástól a néppárton szenzációs eredményeket várnak.

Nagy Sándor az adóreform mellett.

A képviselőház üléséből

— Fővárosi tudósítónk által.

Budapest, január 21.

Általános érdeklődés kísérte Nagy Sándor jól át gondolt, nagy tanulmányra valló beszédét ma a Házban. Wekerle miniszterelnök a beszéd elején felkelt helyéről és az elnöki emelvény alá állt, hogy figyelemmel hallgathassa Nagy Sándor érveit.

A Ház figyelme összpontosult, mikor Nagy Sándor rámutatott a magyar javaslat előnyeire az osztrák fölött.

A beszéd elhangzása után Justh elnök, mint rendesen nagy és érdekes beszédek után, szünetet rendelt el. Amikor az elnöki emelvényről lejt, melegen üdvözölte Nagy Sándort hatásos beszédéért, ugyszintén Wekerle miniszterelnök is elismeréssel adózott neki.

Nagy Sándor nagy beszédéből a következőket közöljük:

(Pöfonia Vázsonyival.)

— T. Ház! Felszólalásom legfőbb célja az, hogy reflektálva Vázsonyi Vilmos t. képviselőtársamnak tegnapi beszédére, kimutassam, hogy habár a törvényjavaslatok egyes rendelkezései ellen nagyon természetesen, mint minden törvényhozási alkotás ellen lehetnek aggályok — amelyek azonban orvosolhatók és amelyek orvoslását a pénzügyminiszter ur kilátásba helyezte — rendkívül igazságtalan bírálat az, amely en bloc el akarja vetni ezt az adóreformot, amely kétségtelenül nagyon értékes és hatalmas munkát, amely adórendszerünkbe először vezeti be az adóköteles alany teherviselési képességéhez alkalmazkodó jövedelmi adót. (Helyeslés.) Vázsonyi azt mondja, hogy Wekerle alkotó geniejétől különb dolgot várt volna: oly adóreformot, amely megszüntette volna az osztályoknak fatális versengését. Jól tudjuk, hogy a mi pénzügyminiszterünk milyen helyet foglal el a világ pénzügyi kapacitásai között, de merem állítani, hogy a világ összes genieit, ha az istenség bölcsességével is csinálnának adóreformot, még akkor sem csinálhatnának olyat, amely ne idézné fel az osztályok és az egyesek fatális versengését. Ha Vázsonyi Vilmos t. képviselőtársam nemcsak a porosz és az osztrák törvényt olvasta volna el, hanem elolvasta volna azokat a társadalmi előzményeket és társadalmi mozgalmakat is, amelyek különösen Ausztriában az általa olyan nagyon dicséret osztrák adótörvény behozatalát megelőzték, akkor bizonyára nem mondta volna azt és nem kereste volna az izgalom okát az adójavaslatban, hanem kereste volna azt a dolog természetében, abban, hogy egy adótörvény valami olyan, a mint helyesen jellemezte valaki, mint a „bellum omnium contra omnes”, a hol mindenki arra néz, hogy minél kevesebbet fizessen és minél inkább átháríthassa az adózás terhét a másokra. Megállapították Bécsben, nem ugyan a bécsi polgármester, mint a mi budapesti polgármesterünk, (Derülttség.) hogy Bécs városa fogja viselni Ausztriának összes adóit és akkor is a lengyelek klubja, az agráriusok az ipartvédő ifjú csehokkal szemben küzdöttek, szóval előállott ugyanazon harc és ugyanaz az állapot, amelyet most látunk Magyarországon, a minek okát tehát nem szabad a javaslatnak állítólagos hibáiban keresni, hanem az adózás természetében.

Farkashazy Zsigmond: Ez igazán nem szép tőlünk!

(A reform védelme.)

Nagy Sándor: Természetes, hogy nem szép, mert legalább az adómorálnak azon alapelvét kell hogy kövessék az állampolgárok, hogy adót kell fizetni. Ez az izgalom oka nézetem szerint Magyarországon és itt bátor vagyok megjegyezni, hogy én is hangoztattam az értekezleten bizonyos aggályokat, de a pénzügyminiszter urnak az értekezleten elhangzott

három beszéde, az azokban adott felvilágosítások, a kereseti adóra vonatkozó és a kontingentálást illető nyilatkozata után...

Sándor Pál: Tegye meg itt a Házban azt a nyilatkozatot!

Nagy Sándor: ...nézetem szerint azok, a kik tovább is abban a mederben folytatják az akciót, amelyben azt folytatják, vagy rosszhiszeműek, vagy félrevezetett jóhiszemű emberek.

Pető Sándor: Mi nem hallottuk a nyilatkozatát, minket nem nyugtatott meg!

Sándor Pál: A Házban nyilatkozzék. (Mozgás és zaj.)

Elnök: Csendet kérek!

Nagy Sándor: Én csak annyit mondhatok, hogy ebben az országban látok mindenféle érdeket megnyilatkozni az adókérdésben. Látom, hogy bírálják a javaslatot a nagybirtok szempontjából, bírálják a kereskedők szempontjából, látom azt, hogy Hegedüs Loránt nagy siránkozással megállapítja, hogy rosszabb a mi adótörvényünk sokkal az osztráknál, mert már a 120.000 korona évi jövedelemnél eléri azt az 5 százalékot, amelyet az osztrák csak a 200.000 koronánál ér el, vagyis siránkozik azon, hogy a kereskedelemből eredő 120.000 koronás jövedelem 5 százalékos kereseti és 5 százalékos jövedelmi adót fog fizetni, vagyis összesen 10 százalékot, 12000 koronát és így annak a szegény embernek nem marad több, mint 108.000 korona évi jövedelme, ami azt hiszem, talán a legnagyobb drágaság mellett is elegendő az elsőrendű szükségletek kielégítésére. Meg vagyok győződve, be is tudom bizonyítani, hogy ha az a 30—40—50—60 holdas parasztagazda ezen adóreform után kezébe veszi majd az adókönyvet, kevesebb lesz abba bele írva, mint volt eddig.

Polónyi Géza: Épen megfordítva áll!

Farkashazy Zsigmond: Legrosszabb épen a kiszagadókra nézve. (Zaj.)

Elnök: (Csendet) csendet kérek t. Ház. Meltóztassanak a szónokot esendben meghallgatni. Közbeszólásokkal nem fogjuk ezt az ügyet elintézni. Mindenkinek joga van felszólalni, közbeszólással zavarni a szónokot, senkinek sinesen joga. Ha tovább folytatják a közbeszólásokat, névszerint fogom megnevezni a közbeszóló képviselő urakat.

Nagy Sándor: Szabad-e lelkiismeretes megítélés után elvetni olyan adóreformot, amely annyira esengés után végre inagurálja a teherviselési képességhez elasztikusan hozzásimulni tudó jövedelmi adót, amely megszünteti a hozadéki adók hátrányaihoz tapadó jövedelmi pótdót? amely eltörli a II-od osztályu kereseti adót, amely eltörli a családtagok adóját, amely behozza az évről-évre való adókievetést a porosz rendszer szerint, amely mellett sokkal jobban lehet megállapítani a valódi jövedelmet és hozadékat. (Ugy van!) amely behozza a közigazgatási bizottság kebelében az adóügyi bizottságot, vagyis módot nyújt arra, hogy az adózók panaszaival alaposabban vizsgálattassanak meg: hát én egész őszintén kérdezem, hogy nem-e érthetetlen álláspont az, amely ilyen adóreformot elvet en bloc, elvet a nélkül, hogy bele óhajtaná menni a részletes tárgyalásba. (Helyeslés és tetszés). A legnagyobb kifogása a kereskedelmi köröknek a javaslat ellen a kontingentálás hiánya volt. Mint méltóztatnak tudni, az eredeti javaslat három kontingentálást tervezett. Nevezetesen, meg volt az általános kereseti adónak 28 milliós kontingense...

Sándor Pál: Minimális kontingens!

Nagy Sándor: ...kiszámítva az 1906-os 25 $\frac{1}{2}$ milliós egyenes adókievetés alapján, hozzáadva az I. osztálynak másfél millióját és a bányajövedelemnek 132.000 koronás tételét; ott volt továbbá a jövedelmi adó 46 millió kontingenssel, amely megállapított a 87 és fél millió általános pótdadó és a 8 és fél millió II. oszt. eltörölendő adóból, ott volt továbbá az egyenes adók bevételi főösszegének 200 millióban megállapított kontingense. Ehelyett a pénzügyi bizottság eltörölte ezeket a kontingenseket és csak a földadót kontingálta.

(A földadó.)

Ha nézzük az egyes foglalkozási ágakra vonatkozó adónemet, ugyebár a földbirtokot érdekli a földadó, a kereskedelmet, az ipart, a szabad foglalkozásokat az általános kereseti adó, valamennyi adózót az általános jövedelmi adó. Ami a földadónak rendezését illeti, itt azt

kell megvizsgálnunk, hogy vajjon ez a rendezés a kisembernek kárára lesz-e, vagy nem, mert hiszen tudjuk, hogy a törvényjavaslatnak intenciója nem az, hogy általános új földadókatasztert csináljon, hanem csak egy revíziót csinál, amely kötelezővé teszi a művelési ágban történt változás kitüntetését, azonban bizonyos előfeltételek mellett lehetségessé teszi az új osztályozást és új tiszta jövedéki fokozatoknak felállítását is. Az értekezleten azon nézetben voltam, hogy általános új katasztert kellene csinálni, és nem fogadtam el az indokolásnak azon érvelését, hogy az pénzbe kerül, körülbelül 50 millió koronába, mert azt tartottam, hogy itt az igazságnak kiderítése minden pénzt megér. De engem a pénzügyminiszter urnak az az érve döntött meg ezen álláspontomban, hogy azt mondotta, hogy ha Magyarország át akar térni az általános jövedelmi adórendszerre, akkor mint eminenter hozadéki adónak, a földadónak érdekében csak nem érdemes most 50 millió koronát kidobnia az államnak. Jól tudjuk, hogy a mikor a jobbagyság megszüntetése után a földek megosztattak, a fensiki földeket, amelyeket a víz anyyira nem járt, továbbá a telepítések alkalmával a telepes földeket, amelyek jobb földek voltak, ezeket adta az állam a kis embereknek, a volt jobbagyoknak, mert hiszen ha egy ember 20—25 vagy csak 15 hold földet kapott, természetesen nem lehetett szó vízjárásos földről, mert nem tudott volna megélni, az nem lett volna telepítés. De nagybirtoknál nem volt numeros, hogy 5000 holdban 500—600, vagy épen 1000 hold a legelő. Kétségtelen tehát, hogy a művelési ágban történt változás sokkal inkább fog a nagybirtoknál reparálni, mint a kisbirtoknál.

Az 1870-ben megindult ármentesítési és vízsabályozási munkálatok még nem érték el az 1875. VII. teikk alapján foganatosított kataszteri felvételt, ott tehát még a régi rossz földeket vették fel, illetőleg rossz állapotban vették fel azokat, kétségtelen tehát, hogy ezt most az igazság szerint ki kell igazítani és ebből kétségtelen, hogy a művelési ágban történt változás nem a kis ember hátrányára lesz és ebből a kis embernek, mint sokan fölállítják, semminemű hátránya nem lesz. Én például tudom, hogy Csanádmegyében egyetlen kis embernek senkinek a művelési ágban történt változást kiegészítenie, mert ez mind szántóföld, 30—40 éve az, a művelési ágban történt változás csak a nagybirtokoknál fog előfordulni.

Felvettem azonban itt azt az eszmét, amelyet a vita során még nem hallottam és amelyet némelyek mindjárt elutasítanak, vajjon lehet-e a földadónál a progresszió, illetőleg a másik végletben a létminimumnak eszméjét behozni és megvalósítani. Jól tudom, hogy a pénzügyi tudomány álláspontja szerint hozadéki adónál, de különösen reál-adónál, ahol nem az embert látom magam előtt, hanem a tárgyat, ahol nem tudom megítélni, hogy az embernek mi a valódi jövedelme, nem lehet progressziót és így nem lehet létminimumot behozni.

Nagy György: Elkoptatott pénzügyi plémélet!

Nagy Sándor: Egy magyarországi adónál, a kereseti adónál most is meg van a létminimum, mert ott is létminimum alá esik, aki a jövedelmi adónál létminimum alá esik. (Zaj.)

Elnök (csendet): Csendet kérek!

Nagy Sándor: De a kereseti adónál épen Wekerle Sándor az 1893-iki emlékiratában bizonyos enyhe progressziót méltóztatott felhozni és tapasztaljuk a nagy német államokban, hogy szintén meg van a hozadék adónak a progressziója. Nem tartom Magyarországot erre erősnek, de fölvettem az eszmét és azt tartom, hogy nézetem szerint és ez szocialpolitikai szempontból óriási jelentőségű volna, a földadónál lehetségessé tartom a létminimum megállapítását. Miután a földadó kontingentálva van, igaz, hogy csak maximális irányban, a kincstár finansziális érdekeit ily létminimum megállapítása nem bántaná, a nagy- és középbirtokosok pedig, ha még úgy fognak is fel, hogy a létminimumokról elmaradó földadó őket terheli, azt hiszem, szocialpolitikai érzéstől áthatva, ez ellen kifogást nem emelnének.

Én, mint függetlenségi ember eszébe juttatom a pártomnak, hogy mikor a progresszív adóról beszélünk, a nép mindig a földadó

progresszivitására gondolt, hiszen a jövedelmi adóról nem is tudta, hogy létezik. Mindig arra gondolt, hogy a nagyobb, egy tömegben létező föld nagyobb adókules szerint fog 100 holdanként megállapítva adózni, mint az 6 kis földje. Nézetem szerint igenis keresztül lehetne vinni a progressziót a földadónál.

(A kereseti adó.)

Azután beszél a kereseti adóról. Szembe kell nézni a kereseti adónál azzal a sokat hánytorgatott s az embereket elkésztő vexatoriummal, az u. n. könyvvizsgálattal. Mindenekelőtt megállapíthatom azt, hogy könyvvizsgálatot az adókövető-bizottság nem is köteles elrendelni, mert a törvény szavai szerint az adókövető-bizottság csak jogosítva van azt elrendelni, hogy ha a bemutatott nyereség- és veszteség-számla aggályosnak mutatkozik, vagy ezt az adózó maga kívánja.

Sándor Pál: „Aggályos!”

Nagy Sándor: Többet ismerek be, mert rámutatok, hogy az adófelszámolási bizottság azonban köteles elrendelni, ha ugyanezt a jelenséget tapasztalja. Kiből áll az adókövető-és felszámolási bizottság? Polgárokból áll, tehát jury-szerű ítélkezés van a felett, hogy azt az embert, aki előtte áll, csalónak tartja-e vagy becsületes embernek és szükségesnek tartja-e, hogy annak könyveit megvizsgálja vagy nem? Ez egy önkormányzati intézmény, amelyet nálunk a t. pénzügyminiszter ur jobban csinált meg, mint akár az osztrákok, akár mások.

(Az adókövető bizottságról.)

Az adókövető bizottságoknál a törvényben nem tartom helyesnek — csak financialis szempontból jó — hogy együttesen vetik ki rendszert a kereseti és jövedelmi adót, mert ebből nézetem szerint a földbirtokosra is esetleg kár háramolhatik és kár származhatik belőle a kereskedőkre és iparosokra is. A földbirtokosokra nézve is új dolog lesz most a bevallás.

Polónyi Géza: No lássa!

Nagy Sándor: Természetes, hogy új, mert eddig kataszter alapján fizették a földadót és most az új jövedelmi adó reájuk nézve is új intézmény. Ennél fogva nagyon kell vigyázni arra, miután annyi adókövető és adófelszámolási bizottság van, vajjon nem fog-e olyan eset előfordulni, hogy hasonló jövedelmi földeknek jövedelme egyik megyében sokkal magasabbra taksáltatik, mint a másik megyében. Itt nagy eltérések lehetnek, és ezért nézetem szerint az adókövető bizottság nincs helyesen megalkotva. Itt úgy képzem a dolgot, hogy miután most az adókövető bizottság elé állítjuk a földbirtokost is, épen a földbirtokosok érdekében is azt az eszmét terjesztem a mélyen t. pénzügyminiszter ur elé, hogy sokkal jobb volna, és ha többre kerülne is az országnak, még talán a pénz is megérné, ha az adókövető bizottságok úgy alakíthatnának, hogy minden foglalkozási ágának a saját emberei döntsének. Itt ha benne is vannak azonban, miután három tag elég a határozathozatalhoz, megtörténhetik, hogy egy földbirtokos jövedelmét három kereskedő fogja megállapítani.

Polónyi Géza: Ugyan. Miért fogadja akkor el a javaslatot?

Nagy Sándor: Azért fogadom el mégis a javaslatot, mert ezt nem tartom a javaslat alapelveibe ütközőnek, hanem olyan részletkérdésnek, amelyet megvitathatunk és ha a Ház jó-nak látja, bizonyosan javítani fog a dolgon. (Helyeslés.)

(A kihágások.)

Ami a kezelési törvényeket illeti, csak egyre hívom fel a mélyen t. pénzügyminiszter ur figyelmét. A kezelési törvénynek nem tudom melyik szakaszában benne van az, hogy az ezen törvényvel nem ellenkező törvények, gyakorlatok stb. érvényben maradnak. Tudomásom szerint az 1788-iki harmincadik rendtartás hatodik része és az 1842-iki harmincad-utatisítás negyedik része a jövedéki kihágásoknál az is érvényben van, pedig az annyira elavult, hogy azt igazán szégyen fentartani. Például benne van, hogy a jövedéki kihágásoknál testi büntetéssel sújtható az, aki nem tudja megfizetni a kihágásért járó büntetés-összeget.

Kmety Károly: Ezt nem alkalmazzák ma már!

Nagy Sándor: Tudom, csak felhozom, hogy benne van. Benne van továbbá, hogy nemese-

ket és lelkészeket, ha jövedéki kihágást követnek el, nem lehet megidézni, kivéve, ha mint kereskedők követtek el ilyet. Ugylátszik, már akkor sem volt igen tetszetős foglalkozás a kereskedés.

Polónyi Géza: Nem ezt mondja, hanem azt mondja, hogy a zsidótól el kell venni az üzletét. Ez is benne van, majd holnap felolvassom. (Zaj.)

Nagy Sándor: En a zsidókról most nem akarok beszélni, csak azon nézetemnek akarom kifejezést adni, hogy világosan kifejezésre kell juttatni a javaslatban azt, hogy a harmincad utatisítás intézkedései teljesen hatályukat veszítik. (Helyeslés.)

Nagy Sándor: e szavakkal fejezte be beszédét:

— Minthogy ez a javaslat egy igazságos jövedelmi adón alapuló törvényalkotás, amely a jövedelmeket igazán az adóztatás alá akarja vonni, azért csak azt mondhatom, hogy üdvözlöm, mert ez a reformot és azt a magam részéről a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (Élénk helyeslés. A szónokot számosan üdvözlöik.)

Városi zeneiskola.

Eredménytelen tárgyalás.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, január 21.

Ma délután tartotta a városháza tanácsstermében az a vegyes bizottság ülést, melynek az a feladata, hogy a törvényhatósági bizottság részére készítse el azokat a módosításokat, amelyek végrehajtása mellett a már hetvenöt év óta működő zenede városi tulajdonná válhatnék.

A vegyes bizottság, melynek ülésén Kilyényi János főszámvevő elnökölt, határozathozatal nélkül oszlott szét. Meghallgatták a főszámvevő előterjesztését, mely kilenc pontban sorolja fel az anyagi és erkölcsi támogatás módosításait és feltételeit, amelyekkel a város, szem előtt tartva az érdekes kulturális intézetet, de azért a maga érdekeit is, ugyyszólván köteles segítségére sietni és a pénzügyi helyzetét meghaladó támogatásban részesíteni.

A bizottság a filharmonikusok egyesületének beadványát meghallgatta, s elismerte, hogy az egyesület által tervezett fejlesztés céljaira kért ötezer korona városi segélyt reális; ezért a közgyűlésnek a következőket ajánlja:

1. 1910. január 1-től a zenédét összes aktív vagyonával átveszi birtokába és annak ügyi szellemi vezetését, mint anyagi kezelését a zenekedvelők egyesületére bizza:

2. házat épít az iskolának s azt fentartja;
3. a tanárokat nyugdíjintézetbe felveszi;
4. míg a ház fel nem épül, évi 5000 korona segélyt utal;

5. Az egyesület választmányába az iskolafelügyelőt és főszámvevőt kiküldi, négyezer korona államssegélyt kér és végül mondja ki a törvényhatóság, hogy a vállalt kötelezettségének csak akkor tartozik eleget tenni, ha az aradi zenekedvelők egyesülete magát tagokkal annyira kibővíti, hogy tagsági díj címén évenként legalább ezer koronát a városi zenealapba befizet.

Ezzel szemben Winter Adolf a filharmonikusok nevében a következőket ajánlta:

1. Mondja ki a bizottság, hogy a közgyűlésnek oly értelmű előterjesztést tesz, hogy a város a maga teljes anyagi felelőssége mellett vegye át az intézetet s egyedül a szellemi vezetését bizza az egyesületre.

2. Alkalmos házat épít az iskola részére.
3. Az állandó személyzetet átveszi nyugdíjintézetbe.

4. Míg a ház felépül, az összes szükségleteket a város fedezze. Ezzel szemben a filharmonikusok kötelezik magukat, hogy mai taglétszámuknak megfelelő tagdíjat fizetnek élethossziglan. Az államssegélyt a város a maga részére kérje.

A filharmonikusok pontozatait jegyzőkönyvbe vették. Amint azonban értesülünk, a város képviselői nem ajánlják a törvényhatóságnak azok elfogadását, mert nem akarják a város az elé az eshetőség elé állítani, hogy egy napon az egész iskola az ő vállaira nehezedjen s neki kelljen ügy szellemi vezetéséről, mint anyagi eszközeiről gondoskodni. A mai taglétszám mellett, még kötelező nyilatkozat

adása esetén sem látnak kellő garanciát arra, hogy az említett eset meg ne történhetné.

Az ülésen a város részéről Kilyényi József és Stauber József, az egyesület részéről Institoris Kálmán, Winter Adolf, Krispin József és Mádai Mátyás voltak jelen.

Összeesküvés Törökországban.

A szultán beteg.

— Távirati tudósítás. —

Arad, január 21.

A mai balkáni hírek középpontja Törökország. Az ifjú török alkotmányt, amely hivatva van a századok óta alvó ozmán birodalmat új életre kelteni, végzetes veszély fenyegette. Nagy összeesküvésnek jöttek nyomára, amelyet a hatalomról leszorult reakció-sok terveztek, s amely az ifjú török párt eddigi eredménydus fáradozását megsemmisítéssel fenyegette. Csupán a szerencsés véletlen vak játékanak köszönhető, hogy az összeesküvést, amely kiszámíthatatlan vérontásnak és a szebb jövő előtt álló Törökország elpusztulásának lehetett volna okozója, még idejekorán le lehetett leplezni.

A balkáni eseményekről híreink a következők:

A leleplezett összeesküvés.

Londonból jelentik: A Daily Mail konstantinápolyi értesülése szerint a múlt héten egy nagy, messze szétágazó összeesküvésnek jöttek nyomára, amelynek célja volt a mai rendszer megsemmisítése és a régi rendszernek visszaállítása. Az összeesküvésnek a következő módon jöttek a nyomára:

Az egyik török miniszteriumban két egyenű hivatalnok van. Mind a kettőt Abdurrahman-nak hívják. Az egyik a régi rendszer embere, a másik az újé. A régi rendszer hívét az új törökök hatalomra jutásával nem akarták elküldeni, mert teljesen jelentéktelen állást tölt be. A napokban egy hordár levelet hozott Abdurrahman címzéssel. A levél véletlenül az új rendszer hívének kezébe került, aki azt felbontotta és a legnagyobb meglepetéssel olvasta tartalmát. A meglepetésre volt is oka bőven, mert a levélből megtudta, hogy nagy veszély fenyegeti az új török rezsimet. A levelet nyomában átadta fölötteseinek, ezek bemutatták a kormányznak. A rendőrség a levél alapján még ugyanaznap huszonnyolc embert letartóztatott. Számos helyen házkutatást tartottak. A nyomozásnak meglepő eredménye volt. Kiderült, hogy nem kevesebb, mint huszezer ember részes az összeesküvésben. Az összeesküvők találkozóhelye egy liberálisnak ismert club volt.

Az összeesküvők terve az volt, hogy a miniszterelnököt és a parlament elnökét erőszakosan elragadják, a szultánt pedig a parlament feloszlatására és az alkotmány visszavonására kényszerítik. A szultán vonakodása esetén lemondásra kényszerítették volna és helyébe a szultán egyik fiát tették volna meg, aki reakciós érzelmeiről ismeretes. Az összeesküvők állítólag a császári család tagjaitól kapták a pénzt és állítólag két európai nagyhatalomnak tudomása lett volna az összeesküvésről.

A szultán beteg.

Konstantinápolyból jelentik: A szultán egészségi állapota nagyon aggasztó. A legutóbbi szelamlík után a szultán nem adhatott kihallgatást, kedden éjjel sürgősen orvost hívtak hozzá. Az ifjú törökök közt nagy a nyugtalanság, mert a szultán esetleges halála kiszámíthatatlan zavaroknak válhatna okozójává.

Külföldi bankok kölcsöne Arad városának.

A polgármester titkos tárgyalásai.

— Az Aradi Közlöny tudóstóljától. —

Arad, január 21.

Csak néhány héttel ezelőtt jött le a belügyminiszteriuntól az Aradvárosra által felvett sulyos híd-kölcsön jóváhagyása. A kormány elutasította a kölcsön felvétele ellen beadott felelőbevitelt és csupán arra szökött fel a polgármestert, hogyha lehetséges, eszközöljön ki némi enyhítést a kölcsöntadó bankoknál.

A belügyminiszter döntését kénytelen belenyugvással fogadta a város közönsége, mely tudta, hogy a miniszter utasítása csak aféle haszon nélküli szépségflastrom akar lenni. A bankok feltételeikből nem engedtek s így a városra rászakadt a 2,400.000 koronás nehéz kölcsön. Ebből a kölcsönből a város eddig még szerencsére semmit sem vett fel és — mint most értesülünk — *remény van arra, hogy nem is lesz kényszerülve azt igénybe venni.*

A kölcsön ügyében ugyanis nagyjelentőségű fordulat remélhető. Értesülésünk szerint a polgármester már régebb idő óta tárgyal egy nagyobb *külföldi bankcsoporttal* és a tárgyalások eredménye alighanem az lesz, hogy a város egy újabb nagyobb kölcsönt vesz fel, amely előnyös feltételeivel *lehetővé teszi a városnak a szegénykölcsöntől való megszabadítását.*

Ez újabb kölcsön ügyében a polgármester Neutra Mór budapesti ismert pénzügynök útján tárgyal már hosszabb idő óta egy külföldi nagy pénzcsoporttal. Neutra neve már körülbelül másfél esztendővel ezelőtt is szerepelt Arad kölcsönének viszontagságos történetében. Akkoriban megírta az *Aradi Közlöny*, hogy Vörös László volt kereskedelmi miniszter ajánlatára Varjassy polgármester Neutra közvetítésével akarta megszerezni azokat a milliókat, melyeket a város e tárgyalások meghiusulása miatt a fővárosi bankoktól volt kénytelen felvenni. Dacára az akkor folyt tárgyalások eredménytelenségének, a polgármester nem mondott le arról a reményről, hogy egy előnyösebb nagykölcsön szerzésével megszabadíthatja a várost a szegényfeltételektől. Budapesti tartózkodásai alkalmával többször tárgyalt ebben az ügyben s úgy látszik, némi eredménye is jutott. Legalább így mondta ezt el nekünk Neutra, aki ma rokonainál Aradon tartózkodott és munkatársunk kérdésére a következő felvilágosítást adta:

— Dacára annak, hogy első tárgyalásaim Aradváros polgármesterével eredményre nem vezettek, később is állandó összeköttetésben voltam Varjassy Lajos polgármesterrel. Varjassy budapesti tartózkodásai alatt többször felkeresett és így már hónapok óta tanácskoztunk azon, hogyan lehetne a várost sulyos kölcsönétől megszabadítani. E tanácsok ásokról egyelőre nem beszélhetek, csupán annyit mondhatok, hogy azok már eredményt ígérnek és lehetséges, hogy *már a jövő héten perfektté válik az ügy.* Ebben az esetben Arad egy külföldi nagy pénzcsoporttól vesz majd kölcsönt és módjában lesz megszabadulni terhes kötelezettségeitől.

Neutra ez érdekes közlései után a város polgármesteréhez fordultunk, aki azonban nem adott felvilágosításokat ez ügyben. Híradásunk tehát tisztán Neutra közlésére támaszkodik. De ha az érdekes terv kutba nem esik, alighanem rövid időn belül alkalmunk lesz annak részleteiről is megemlékezni. Mindenesetre nagyon

örvendetes volna, ha a város, bár erős stornodij ellenében, de mégis megszabadulna sulyos kölcsönétől.

Tűzveszély az aradi színházban.

Elháritott szerencsétlenség.

— Az Aradi Közlöny tudóstóljától. —

Arad, jan. 4. 21

Lessing mondotta azt a nagy igazságot, hogy a színházak olyanok, mint a — gyermekek. Mindegyiknek van egy anyyala, amely megőrzi az örvény szélén és elhárítja fejről az örökös fenyegető veszedelmet. A színház, bármilyen tökéletes legyen a berendezése, bizonyos fokig magában hordja a tűzveszélyt. Sőt minél több modern eszközzel van felszerelve, annál nagyobb a lehetősége annak, hogy egy végzetes pillanatban valahol egy elpattanó szikra tüzre kelti a gyulékony anyagból készült díszleteket, amelyek tűzbiztonságát legfeljebb fokozói lehet. A Nemzeti színházi tűz is ennek a bizonyossága. A közönség testi épségeért felelős hatóságok feladata tehát abban áll, hogy az időnkint mutatkozó hiányokat lelkiismeretesen pótolják, illetve a tűzveszély lehetőségét preventív eszközökkel küszöböljék ki. Ahol lelkiismeretes az ellenőrzés, ott a közönség a legnagyobb lelki nyugalommal ülhet le helyére, s bizhatja magát a vászonnál készült szuffita, vagy kulissza ellentálló képességére is.

Az aradi rendőrséget és tűzoltóságot tehát feltétlen dicséret illeti azért a pedáns gondosságért, melylyel az aradi színház tűzbiztonságát kezelik. Nem kerül el figyelmüket a legesélyesebb jelenség sem és nem tekintve mást, mint a közönségnek reá bízott nagy érdekeit, megtesznek mindent a színházbajárók testi épségeért.

A tegnapielőtti *Othello* opera előadása után a színházi tűzoltóság a szabályokban előirt szemléjét tartotta meg a színház összes helyiségeiben. Mindent rendben talált, csak a zsinórpadláson vett észre Román Vilmos tűzoltóparancsnok egy villamos körtét, amely *megpörkölte azt a rongydarabot*, melylyel le volt takarva. Azonnal jelentést tett Berecz Ferenc kapitánynak, aki a színházi ügyeletet teljesítette. Miután a kapitány meggyőződött arról, hogy a villamos vezeték az *egész színházat veszélyezteteti*, előterjesztést tett Sarlot Domokos főkapitánynak, amelyben feltárta leplezetlenül a helyzetet s azonnali intézkedést javasolt a veszélyes állapot megszüntetésére. A vezeték tudniillik oly gyorsan romlik, hogy többször kell azon javításokat eszközölni s ami még eme körülménynél is érdekesebb, azt nem szakértő, hanem egy *közüves kezeli.*

Sarlot főkapitány még ma sürgős átiratot intézett a mérnöki hivatalhoz és kérte, hogy vegyen részt a megtartandó tűzvizsgálaton, melynek feladata lesz megállapítani, hogy a villamos vezeték oly mértékben rossz-e, hogy változtatása nélkül a színház tűzveszélyes marad, vagy pedig csak a kezelésben volt hiba, amelyet azonban már a mai napon megszüntettek. *Szendrey Mihály igazgató intézkedett, hogy a villamos készülékeket kezelő személyzet száma teljesen megfelelő szakerőkkel kiegészítették.* A világító testek elhomályosítására ezentul pedig csak tűzálló aszbeszt vásznat szabad használni.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357
Kiadóhivatal és hirdetési osztály — 151

Gyerünk Messzinába!

Kevermesről Sziciliába — gyalog.

— Az Aradi Közlöny tudóstóljától. —

Arad, január 21

Knájjel Sebestyén kevermesi, egy csanád-megyei községbeli öreg ácsmester ma azt írta az *Aradi Közlöny*-nek, hogy üzenjük meg neki: hogyan lehet Messzinába közelebb elmenni, mert ők szívesen elmennének oda az építésnél segíteni.

Az öreg *Knájjel* Sebestyén úgy látszik ekképpen gondolkozott, amikor nagy tervét kifőzte:

— Kevermes közel van Makóhoz. Makó közel van Jeruzsálemhez. Messzina pedig nem lehet messze Jeruzsálemhez. Így hát könnyen el lehet oda jutni, csak valaki az utirányt mutassa meg.

A közönség nem is gondolja: mi e nagylelkű fölbuzdulásnak a háttere. Az ősz ács mestert nem kinezik és bántják emberbaráti érzelmek; ellenkezőleg, ő úgy véli, hogy őt a hatóságok bántják, mert lehetetlennek teszik a megélhetését. *Knájjel* Sebestyén két esztendővel ezelőtt került Gyuláról Kevermesre. Vele meg vagy hatan mentek Kevermesre és ott telepedtek le. De az ottani benszülöttek nem támogatták a jövevényeket, hanem inkább a régi kevermesi ácsokat foglalkoztatták munkával. *Knájjel* mester, mint irástudó ember, följelentést tett több kartárs ellen, hogy azok iparigazolvány nélkül üzik mesterségüket. A hatóság néhányat meg is büntetett emiatt. Amde ez nem vitte előbbre a jövevények sorsát. Ugy látták, hogy a hatóságok se támogatják őket, mert a községbeli hivatalos ácsmunkákat is a benszülöttek kapják. Most is történt ilyen eset.

Mindezek azt az eszmét érlelték meg *Knájjel* Sebestyén ősz fejében, hogy kikellene menni Messzinába szerencsét próbálni. A volt gyulai ácsok nevében hát a következő öregbetűs levelet küldte hozzánk:

Kevermes, 1909. I. 19.

Jelen soroknál fogva t. kérem sziveskedjen tudomásunkra juttatni hogy ahol a föld-rengés által tönkre tett városok vannak mi ott munkánkat töben fel ajánljuk. Elmenénk gyalog is, s hogy lehet oda közelebb menni? Szíves felvilágosítását kérve, tisztelettel *Knájjel* Sebestyén.

Hát csak menjenek. Igaz ugyan, hogy mire gyalogszerrel oda érnek, már rég fölépítették a szép Messzinát. Vagy talán ismét valami jótékony földrengésre számítanak a kevermesi ácsok?

IRODALOM ES MŰVESZET.

A színház műsora:

Pentek: Visszatérés Jeruzsálemből, színmű. Bejárató előadás.

Szombat: Visszatérés Jeruzsálemből, színmű. (B. terlet)

* **Az elmaradt vendég szereplés.** Fővárosi tudósítónk jelenti: *Sarah Bernhardt*, a nagy francia művésznő, kinek ma este a Boszorkány címszerepében kellett volna fellépni a Magyar Színházban, este 8-kor érkezett táviratban tudatta *Beöthy* László igazgatóval, hogy lekéselt a vonatról és holnap érkezik Budapestre. Az igazgató az előadásra várakozó nagyszámu közönséggel tudatta ezt és kijelentette, hogy a mai előadásra váltott jegyeket holnap a pénztár kívánatra visszafizeti, ezenkívül azonban ő meghívja a jelenlevőket, hogy mint a színház vendégei nézzék meg *Hajós Sándor* „A holnap” című darabjának előadását. Az igazgató előzékeny felhívására a közönség nagy része végignézte az előadást.

* **Visszatérés Jeruzsálemből.** Holnap lesz a premiérje Maurice Dounay szenzációs színművének, melynek címe „Visszatérés Jeruzsálem-

ből. A színházjáró közönség nagy érdeklődéssel tekint a holnapi bemutató-előadás elé.

* **A király.** A jövő hét színházi szenzációja egy telivér francia bohózat premijerje lesz. A bohózatnak a *A király* a címe és telve van szatirával, karagató helyzetekkel.

* **Szulamit.** Goldfaden világhírű zsidótárgyu daljátéka, a „Szulamit” a jövő hét keddjén kerül színre teljesen új betanulással. A címszerepet Wlassák Vilma fogja adni.

* **Budapestiek az aradi hangversenyen.** Január 24-én vasárnap d. u. 5 órakor tartandó Anthes-hangversenyre a nagy művészt tisztelői közül számosan lekísérik Aradra, hogy részt vegyenek magyarországi utolsó hangversenyén, mely előre láthatólag az idei esemény-dus hangverseny-szezon egyik legnagyobb szenzációja lesz. A még meglévő jegyek ifj. Klein Mór könyvkereskedésében kaphatók. 114

* **A Swärdström-quartett** február 17-iki hangversenyére már csak csekély számú jegy kapható Weisz Leó könyvkereskedésében.

A kissentmiklósi tűzerek Vingán.

Behívták a tartalékos tiszteket

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, január 21

Néhány héttel ezelőtt olyan híreket kaptunk, hogy az arad-kissentmiklósi tűzér-ütegosztály kötelékébe tartozó tartalékos közlegényeket behívják. Ez a hír ilyen formájában nem fedte a valóságot. A ma szerzett értesülésünk már beszámol arról is, hogy a szomszédságunkban lévő tűzérütegosztályhoz a tartalékos tiszteket, tisztelhetéseket és hadapródokat behívták s azok kioktatása céljából nagyobb gyakorlatokat tartanak. Ugyanis a tűzerezredek teljesen új ágyukat kaptak, amelyeknek a szerkezetét és kezelési módját a tartalékos tisztek és hadapródok nem ismerik. A tavasszal esetleg nagyobb szükség lehet az új ágyukra, mint amennyire a nagygyakorlatok idején azokat igénybe veszik. A tavasszon esetleg a szerb bandák ellen kell fölvonultatni ezeket a gépszörnyeteket és nem lehet a tartalékos tiszteket készületlenül, tudatlanul odaállítani az ellenség elé.

Ezért hívták be most a tartalékos tűzertiszteket és nagygyakorlatokat végeztetnek velük. A gyakorlatokat még e hó első felében megakarták kezdeni. E végből hivatalosan értesítették a szomszédos vingai községi előljáróságot, hogy készítsen szállást 160 ember és 150 ló számára, mert több hetet fognak ott tölteni. Az előljáróság teljesítette ezt a kívánást, de a gyakorlat a rossz időre való tekintettel akkor elmaradt. Most azután ismét fölmerült a terv, hogy a jövő hét folyamán átvonuljon az üteg nagy része Vingára és ott kezdje meg a hosszú időt igénylő gyakorlatokat. E hírrel kapcsolatosan azt jelentik Nagyváradról, hogy az ottani tűzerezred Radna-Lippára vonul a napokban. Odavonul a VII. hadtest ezredeinek egy része is, talán az aradi 33. gyalogezred is. Radna-Lippáról aztán elvonulnak Lugosra, ahol találkozni fognak a magyarországi tűzerezredek. Lugoson fog lejátszódni a tulajdonképeni nagygyakorlat. Ide minden valószínűség szerint több gyalogezred is koncentrálva lesz.

Ez a behívás mindenképen feltűnést keltő, mert ilyen téli nagygyakorlat még sohasem történt meg. Az új ágyuk kipróbálása ugyan elég nyomatékos argumentum amellett, hogy miért tartják meg a téli nagygyakorlatot, de van ennek a nagyjelentőségű eseménynek más oka is.

A monarkiát ugyanis mostanában több oldalról megvádolták azzal, hogy téli hadjáratra nem készül elő teljes felszereléssel.

ÖNGYILKOS aradi joghallgató.

A nyomoruság halottja.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, január 21

Az élet tavaszát élő fiatalember dobta el magát, eddig ki nem derített okok miatt ma az életet. Huszonkétéves volt Winter Sándor aradi joghallgató. Az igaz, hogy az örömeiket csak hallomásból ismerte. Szegény kereskedőnek a fia volt, aki rettegve gondolt arra, hogy a második felévre nem iratkozhatik be az egyetemre, mert nem tud még annyi pénzt sem keresni, hogy jóllakhassék. Szolid, szorgalmas fiú volt, aki főnöke híte szerint valószínűleg megette a nehezen összekuporgatott tandíjat s attól kellett tartania, hogy elvesz számára a szemeszter, így távolabb esik attól a csalóka ábrándtól, melyet kenyéradó diplomának neveznek. Egy magyarzó szót nem találtak a szerencsétlen ifju hagyatékában, aki megunta a küzdelmet s míg principálisa távol volt, annak hálószobájában felakasztotta magát.

A megdöbbentő esetről a következő tudósítást adjuk:

Tamasdán Liviusz dr. ügyvédi irodájában volt alkalmazva Winter Sándor másodéves joghallgató október elseje óta. Szegény fiú volt s ezért ahelyett, hogy egyetemi előadásokat látogatta volna, ügyvédi irodában kereste meg szükös kenyerét. Egy ternovai kereskedőnek a fia, aki anyagilag nem támogathatta a fővárosban tanuló gyermekét; már ebben az esztendőben szívesen egyezett bele, hogy Aradra jöjjön s ügyvédi irodában dolgozzék. Szorgalmas, lelkiismeretes fiú volt, s főnöke január elsején már fizetését meg is javította. Sokszor panaszkolt szegénységét, nehéz küzdelmeit, de oly takarékosan élt, hogy hetven korona fizetése mellett adósságokat nem csinált.

Tegnap este Tamasdán dr. megmondotta neki, hogy ma nem lesz Aradon, mert *Kurticsra* kell utaznia s csak este kilenc órakor térhet haza. Megbizta Wintert különféle teendőkkel. Segédjén abszolúte nem vett észre semmi olyat, ami sejtette volna, hogy utójára beszél vele.

Este kilenc órakor érkezett meg Kurticsról, tíz órakor tért a József főherceg-ut 17. sz. alatt lévő lakására, melynek két szobája szolgál ügyvédi irodának. A földszinten lévő lakást egy üvegajtó teljesen elkülöníti a többi lakhelyiségektől s ezért ezt az ajtót zárva tartják. Tamasdán dr. legnagyobb meglepetésére a folyosó ajtót nyitva találta, míg az odanyíló belső ajtó zárva volt. Azt hitte, hogy valaki tartózkodik a lakásban, megzörgette az ajtót, de választ nem kapott. A házban lakó *Sztojka* József számtiszt figyelmessé lett a zajra s odajött. Mikor az ügyvéd elmondotta neki, hogy a folyosó ajtót nyitva találta, az a gondolat merült fel, hogy talán betörő tartózkodik bent; azért Sztojka kardot hozott s így felfegyverkezve elhatározták, hogy az ajtót betörik.

Mint hogy a kulcs csak egyszer volt ar zárba fordítva, az ajtó csakhamar felpattant. Tamasdán dr. megesavarta az ajtó mellett levő villamos gombot. Az irodában minden a legnagyobb rendben volt. Tovább mentek a második irodai helyiségbe, itt ugyanaz megismétlődött. Azt hitték, hogy a hálószobául szolgáló harmadik helyiségbe vonta meg magát a betörő; az ügyvéd tehát az ajtó melletti folyosón lógó vasbotot kapta le, hogy azzal támadjon rá akit ott talál.

Mikor azonban a villamos lámpa szétzörta fényét a szobában, rettentő látvány tá-

ruult a két férfi elé. Az ajtóval szemben egy *kampós szegen lógott Winter Sándor joghallgató merev hullája*. A szerencsétlen fiatal ember az ügyvéd ágya fölé akasztotta magát. A meglehetősen magasán lévő szeget úgy érte el, hogy az ágy mellett lévő pamlagra lépett s ott igazította a eukorzsinegből készült hurkot a nyakára. Mikor az öngyilkosságot felfedték, a test már teljesen kihült s nem volt más teendő mint a rendőrség értesítése.

Vidéky Gusztáv ügyeletes rendőrtisztviselő jelent meg. Levágta a hullát a szegről s Tisch Mór dr. tb főorvos megállapította, hogy a joghallgató már déltájban hajthatta végre végzetes tettét. A rendőrtisztviselő intézkedett, hogy a hullát kiszállítsák az izraelita temető halottas házába.

A tragikus halált halt ifju sem főnökének, sem szüleinek nem hagyott levelet. Annyit leírt tett megállapítani, hogy tette elkövetése előtt tulizgatott volt, mert utolsó írásai kusza, értelmetlen mondatok voltak. Tamasdán dr. kijelentette: nem tudja, mi oka az öngyilkosságnak. Azt mondja, a fiú apja szegény, ternovai kereskedő. Nem lehetetlen, hogy a jogász elköltötte a beiratásra kapott pénzt s ez okozta tragédiáját. De ezt nem tudja határozottan.

VISSZAVONJÁK

a munkásbiztosító törvény novelláját.

Szterényi a törvénytervezet ellen.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, január 21.

Köztudomású, hogy elkészült a munkásbiztosítási törvényt módosító novella, s nemsokára a parlament elé is fog kerülni. Tegnap a novella a *Pesti Napló* révén nyilvánosságra került, s nyomon követte menten egy félhivatalos cáfolat, mely szerint „ez a novella csupán előadói tervezet”, melylyel sem a *miniszter*, sem az *államtitkár* nem azonosítják magukat.

Ez a hivatalos cáfolat kinos helyzetbe sodorta, önhibájukon kívül, néhány ipari egyesülés vezetőjét, kik hivatalosan kapták meg január 6-án a tervezetet, mint a kormány tervezett prozódóját, azzal az utasítással, hogy bizalmasan értesítsék erről tagjaikat. Az aradi kamara is megkapta a hivatalos, de utólag lecáfolt tervezetet, amennyiben az aradi Kereskedelmi és Iparkamarában január 18-án Reinhart Gyula, a Kerületi Pénztár igazgatósági tagja egy héttel előbb már hirdetett felolvasásában bemutatta a részletekben ismertetett novellát.

Tehát feltűnő, hogy miért tagadják le egyszerűen a novella approbált voltát. Megmondjuk ezt is. Ma délben Szterényi államtitkár hosszasan tanácskozott Kossuth Ferenc miniszterrel az utóbbi lakásán. A ma délutánra tervezett bizalmas értekezlet elmaradt, s a novella terve egyelőre kutba esett.

Ez a novella tényleg nem Szterényi gondolata, s egyes részleteit helyteleníti is. A ierv az volt, hogy a bizalmas értekezleten az egyik ipari szövetség heves ellenzése folytán törlik a hivatalnokok államosítási tervét. De hogy nyilvánosságra került a novella, két dolog történt. Az egyik az, hogy a függetlenségi párt követeli ezt az államosítást, a másik az, hogy az államosítás ellen nemcsak a szociáldemokraták, de a legnagyobb ipari szövetség is kimondta a házat.

Hogy a kormány reparálhassa az esetet, ezért volt szükség a hivatalos jelleg cáfolására, s ezért volt szükség arra, hogy a kérdés egyelőre ne legyen aktuális. A reform kérdésében olyan éles az ellentét, hogy valószínűleg jó ideig aludni hagyják az egész reformot.

Becsuktak egy garni-szállót.

Arverés a „Feketesas“-ban.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától: —

Arad, január 21.

Aradon, legalább bizonytalan időig egygyel kevesebb lesz a száma azoknak a szállodáknak, ahol ilyen felírás fogadja a vendégeket: „Szoba kapható, utasok részére is“. Tudniillik ezekben jobbara olyan párocskák szoktak megszállni, a akik a rövid lejáratu szerelem oltárán áldoznak egy-két órán át. Most ezeknek az oltároknak a száma megfogyott Aradon, mert ma becsukták a Boczkó-utcaiban lévő Feketesas-szállodát.

Ezt a szállót két esztendő előtt építtette drága pénzen Páska Ignác volt máriaradnai vendéglős, aki modern randevu helylyel akart kedveskedni az aradi fiataloknak. Radnán, ahol évekig kitartó szorgalommal dolgozott, pénzzé tette mindenét és bejött Aradra szállodát nyitni. Megvette a Boczkó-utca egyik kisebb házát, a régi Feketesas-szállót, amelyet lebontatott és szép modern épületet emeltetett a helyére. A hozzávaló pénz egy részét a Nagyszabeni Földhitelintézetől kapta.

A szálló eleinte jól jövedelmezett. Addig nem is volt baj, amíg szegény Páska beteg nem lett. A szállótulajdonost ugyanis agybaj támadta meg. Ilyen állapotában, még mielőtt gondnokság alá helyezték volna, néhány ismerőse váltót iratott alá a szegény, önmagával tehetetlen emberrel. A váltók miatt pörölkék és neki fizetni kellett. Ezek a bajok és a betegsége is hozzájárultak ahhoz, hogy az üzletét elhanyagolta. A nagyszabeni földhitelintézetnél vállalt kötelezettségének nem tudott eleget tenni, miért is az intézet pörölni volt kénytelen és már árverést tüzetett ki a házra. Azadó miatt pedig lefoglalták a szálloda és a vendéglő összes berendezését. Páskát időközben gondnokság alá helyezték, mert képtelen volt ügyeit rendezni. A felesége szintén nem tudta a nagy üzlet bonyolult dolgait vezetni, amiért aztán beállott a kritikus állapot: — a teljes üzleti pangás.

Ma reggel végrehajtó jelent meg a Feketesasban és kétezer korona adóhátralék fejében elárverezte a berendezést az új butorokkal egyetemben. A holmik potom áron keltek el. Negyvenhat üveg pezsgőt 50 koronaért vettek meg. A tárgyak legnagyobb részét Mencezer Márton Árpád-tér 5. szám alatt lakó butorkereskedő vásárolta meg.

ZUGOLÓDNAK az autobusz-sofförök.

Kevés a fizetés, sok a munka.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától: —

Arad, január 21.

A város autobusz vállalatát február elsejével kellemetlen meglepetés érheti. Mind a tíz sofförje felmondásra készül. A napokban tartottak értekezletet s holnap, vagy holnapután ayujtják be Szathmáry Károly üzemigazgatónak írásba foglalt panaszait és kéréseiket. A sofföröket erre a lépésre az indította, hogy az utóbbi időben sűrűn megisméltőlött összeütközések miatt a rendőrség megindította ellenük az eljárást s pénzbüntetéssel sújtotta őket. A sofförök ezt a gyakori büntetést azért tartják különösen igazságtalannak és terhesnek, mert *önhibájukon kívül kerülnek abba a helyzetbe, hogy karambolokat okoznak.*

A kocsivezetők gyűlésének határozatából készített beadványban ugyanis azt mondják, hogy kénytelenek elhagyni állásukat, mert anyagi helyzetükkel nincsenek megelégedve, de különösen terhessé teszi számukra a szol-

gálatot az a körülmény, hogy a mikor a kocsira ülnek, egyáltalában nem tudják milyen menetsebességgel kell azt vezetniök. Előfordul például olyan eset, hogy ugyanazt az utat egyszer tizenöt perc alatt más alkalommal pedig nyolc perc alatt futják be, a szerint, a mint azt az utolsó pillanatban épen az üzemigazgató megparancsolja. Ez nemcsak lélekölő bizonytalanságot teremt, hanem folytonos rettegésben tartja a soffört, mert fél, hogy büntetik, ha nem tartja be a menetidőt. Azért azt követelik, hogy a menetsebességet végérvényesen szabályozza az üzemigazgató. A mai állapotok mellett csak félannyi munkát tud végezni a vezető s minthogy ezért teljes óraszámot kell szolgáltatnia, már *munkaidejének első felében teljesen ki van merülve.*

Fizetésrendezést is kérnek. Nemesak törzsfizetésük arányos emelésétől, hanem mellékjövödelmeik rendezésétől teszik függővé további szolgálataikat. Azt ajánlják, hogy összes járulékaikat szüntessék meg s e helyett a *kilométer pénzeket emeljék fel a mainak kétszeresére.*

A sofförök legnagyobb része be sem várja a kérelmük elintézését, feltétlenül kilép a vállalat szolgálataiból, mert már gondoskodott állásról. Hármán az államvasutaknál kaptak alkalmazást.

Az urfi a vármegyén.

Ugron Gábor párbaja.

— Távirati tudósítás. —

Arad, január 21.

Irtunk arról, hogy Szunyogh István biharmegyei közigazgatási gyakornokot állásától felfüggesztette Glatz Antal bihari főispán, mert a fiatal joggyakornok nem köszönt neki. Erről az esetről Ugron Gábor a Magyar Nemzetben elmélkedő cikket irt *Az urfi a vármegyén* címmel. A közleményben Ugron többek között ezeket mondta:

Vármegyei nemes volnék magam is. A vármegye volt politikai iskolám. Szilaj virtus volt elemünk; de a lovagiasság, a neveltség és jó modor szines zománcot vont szilajságunkra és ezért maradt kiesapongó kedvünk, cselekedtünk — virtus. Aki durva, aki paraszt, az elvesz a durvaság és parasztság által. Mindig akad, aki még durvább és nagyobb paraszt. A műveltségben, az uri előkelőségben nem gyűrök le az embert a — hordárok, a kocsisok. Mert ahhoz nem nyers erő, durva tempó, hanem finom modor szükséges, amit nevelés nyújt és jó példa esiszol ki.

Igazi urfi nem kevélykedik, nem hanceg, nem feszül, hanem illedelmes az utolsó paraszttal szemben is, annál inkább hivatalban előljárói előtt. Hogy azon urfi közigazgatási gyakornok is, aki a főispánnal szembenéz és nem köszön, az csak hivatalos körülmény. A neveletlenség, a durvaság természetét nem változtatja meg, csupán feltünőbbé teszi. Az arisztokrácia rendje, hogy a kisebbrangú üdvözölje a nagyobb rangut, a kis állású a magas hivatalban lévőt. Szunyogh közigazgatási gyakornok ur a demokrácia rendelkezése szerint köteles volt volna köszönteni az idősebb főispánt, az arisztokrácia tanítása szerint a sokkal magasabb hivatali rangosztályban levőt. A két rend közül egyiket sem tartotta meg. Menthetlen duhajság. Ha én lettem volna főispánja, megtanítottam volna az urfit. Minden nap magam elébe rendeltem volna jelentéstételre a közigazgatási gyakornok urat és ha köszönés nélkül lép be, a *hajduval kioktattam volna, miként jönnek előmbé illedelmesen és aztán kiküldöttem volna háromszor, négyszer, amíg illedelmesen köszön, vagy elmegy a — pokolba.* Avagy a legfelreesebb szolgabírói hivatalhoz rendeltem volna szolgálataiba, ahol nem lát két esztendő alatt is főispánt. Legcélszerűbb az ilyen fogyatékos nevelésű urat vissza küldeni a szülői házhoz, hogy pótolják hiányos nevelését.

Emiatt Szunyogh provokálta Ugront s ma délután Budapesten, a Fodor-féle vívóteremben pisztolypárbaj volt az ellenfelek között. Szunyogh nem talált, Ugron fegyvere pedig esütörtököt mondott. A felek nem békültek ki.

A KEVERMESI ÁCSOK

elhátrózták, hogy Messzinába gyalogolnak.

*

Hogy hírül hozta a krajeáros,
Mint hullt egy talján esodaváros,
A földjének kitört a lelke,
A népét a halálba nyelte,
S mint várnak a hajótöröttek
Segítést és kalácsot, —
Hát mindezen megilletődtek
A kevermesi ácsok.

S az is benn nyomtatott a Friss-ben,
Ügyet vet rájuk az Uristen.
Mint nyári tallóra a harmat
Hull a fillér, a bankó-garmad.
Szegények kenyérük megvonják,
A gazdag a kalácsot,
„Valamit kéne tenni“, — mondják
A kevermesi ácsok.

Könnyü annak, ki dus, ki gazdag,
Kinek a mije van, csak azt ad.
Nem az a fő, hogy ki, hogy mennyi, —
De: megtegye, mit meg tud tenni.
S ily aldozatra, már hiába,
Nem fogtak össze mások:
Elindulnak Kalabriába
A kevermesi ácsok.

Az elpusztult paradicsomból,
Épet vernek a véres romból.
Hol ma kárognak halott-varjúk,
Várost cövekel erős karjúk.
Uj gerendák fogják hirdetni
Meg új palota-rácsok,
Mit tudnak Messzináért tenni
A kevermesi ácsok!

... Tán át is mennek a határon,
De soká érnek gyalogjárón.
S mig eljutnak Isten kegyéből,
Addig Messzina föl is épül.
S fáradtan, az ügyről lekésve
Hát akkor mit csináltak?
Várnak egy újabb földrengésre
A kevermesi ácsok.

Robotos.

Kigyuladt fegyverkereskedés.

Nagy tűz Ujvidéken. — Tizenöt ember megsebesült.

— Távirati tudósítás. —

Arad, Jan. ár 2

Ujvidék város lakosságát ma reggel óriási dörrenés ejtette rémületbe. A dörrenést ablakok betörése, majd jajveszékélések követték és óriási füstoszlop emelkedett az égnek a főtér egyik házából. Az emberek rémülten rohantak a város minden irányából arra a helyre, ahonnan a dörrenés zaja hangzott és eljutottak a főutcán levő Szító-féle fegyverkereskedés elé, melyből hatalmas lángok csaptak ki.

A gyorsan megérkezett tűzoltóság csak nagy erőfeszítés után tudta legyőzni a romboló elemet, amire annál nagyobb szükség volt, mert ha a tűz elharapózik a szomszédos pincébe, ahol nagymennyiségű benzín volt felhalmozva, akkor kiszámíthatatlan pusztulás érte volna az egész városrészt. A tűz alkalmával tizenöt ember szenvedett kisebb-nagyobb sérülést.

A tüzről a következő tudósítást adjuk: Ujvidék városában ma reggel 9 órakor nagy puszkaporrobbanás történt és nyomában hatalmas tűz támadt. A robbanás a Szító-féle fegyverkereskedésben történt, mely a város fő-utcáján van elhelyezve. Eddig ki nem derített

okból az üzletben tűz keletkezett, mely belekapott a boltban elhelyezett nagy mennyiségű puskaporba és azt felrobbantotta. A tűz és a robbanás nyomán nagy pánik támadt. A zavar csak növekedett, amidőn a gyorsan előhívott tűzoltók hozzá akartak látni az oltáshoz és kétségbeesve konstataáltak, hogy nincs víz sehhol a közelben. Egy tűzoltó élete veszélyeztetésével behatolt Sztó lakásába és kihozta onnan Sztó nővérét, egy idősebb asszonyt. Az oltás megkezdése után újból hatalmas robbanás történt, melynek folytán a szomszédos házak ablakai betörték. Három órai erős munka után déli 12 órakor végre sikerült a tűzoltósnak lokalizálni a tüzet. A tűz lokalizálása igen fontos volt, mert a szomszédos ház pincéjében, mely *Stefánovits* fűszerkereskedőé, nagymennyiségű benzín és petroleum volt felhalmozva. Ugyancsak a közelben van Klein Oszkár drogeriája, melyben szintén nagyon sok robbanó anyag volt elhelyezve.

A robbanások és az oltás alkalmával tizenöt ember sebesült meg, köztük *Kondorossy* rendőrfelügyelő, aki a fején szenvedett súlyosabb sebet.

Polónyi vádjai Zsitvay ellen.

Sulyos adatok.

— Távirati tudósítás. —

Arad, január 21

Polónyi Géza, a becsület lovagja csak nem akar nyugodni. Ma nagy beadványt intéz az ügyvédséghez s ebben vehemensen megtámadja *Zsitvay Leót* és szenzációs adatokkal indokolja *Zsitvay*nak iránta tanusított elfogultságát és ellenszenvét.

A nagy per újabb fázisáról a következőket írjuk:

Polónyi Géza volt igazságügyminiszter ma adta be előterjesztését a budapesti kir. ügyvédséghez. A harmadik oldalas beadványban első sorban kritika tárgyává teszi a Kuria döntését, melylyel a *Lengyel Zoltán* elleni perében hozott elsőbírósági ítéletet megsemmisítette és a bizonyítás széleskörű kiterjesztését rendelte el. *Polónyi* azt vitatja, hogy a kuriai határozat ellenkezik a törvénnyel és alkalmat ad a vádlottnak, hogy a pert a végtelenségig elhuzza és az ítélethozatalt lehetetlenné tegye. Kijelenti, hogy régi vádjait fenntartja, de nem hajlandó vád tárgyává tenni oly tényállítást, amely az inkriminált cikkben nem fordul elő. Visszatér bíróküldési kérésére és az ügyvédség megfontolására bizza annak eldöntését, vajjon ama klasszikus nyilatkozatok után, melyeket az esküdtek egy része magáról kiállított, nem tartja-e helyénvalónak, hogy bíróküldési kérelmét újra a Kuria elé terjessze?

Beadványa végén leleplezészerű kijelentéseket tesz *Zsitvay*ról, akit a legnagyobb mértékben elfogultnak tart. *Zsitvay* — ugymond — a tárgyalásnál tanusított pártosságával bosszút akart állni azért, mert miniszter korában *Zsitvay lelki és vérrokona, Csorba István* volt igazságügyminiszteri irodaigazgató ellen erkölcsstelen üzelmek miatt eljárást indított. *Zsitvay*, aki a vádlott sorsa iránt ezután is melegen érdeklődött, megtorlásul felhasználta ellene azt a fényes alkalmat, mely a *Lengyel*-féle főtárgyaláson nyílt. Elnöke lévén az esküdtbírósnak és a törvényszéknek, valósággal kéjelgett az ellene elkövetett inzultusokban. Lehetetlen, hogy az elnök viselkedése hatás nélkül maradt volna a bíróságnál és az

esküdtéknél. *Guny* és megaláztatás felváltva érték, hol a közbíró ténykedését, hol az én személyemet.

HIREK.

INCIDENS

Méray-Horváth tiszteletdíja miatt.

— Távirati tudósítás. —

Arad, január 21

A képviselőház zárszámadási bizottsága ma délután ülést tartott, melyen a *Méray-Horváth Károlynak* kifizetett 10,000 koronás tételt tárgyalta.

Ezt a tételt tudvalevőleg decemberi ülésén is tárgyalta a bizottság, mely akkor már határozatot is hozott, de a határozat után konstataáltak az ülés határozatképtelenségét. A mai ülésen *Hencz Károly*, a bizottság elnöke a tiszteletdíj helytelenítése mellett foglalt állást, de *Szterényi* államtitkár és *Éber Antal* előadó kérték a bizottságot, hogy vegye tudomásul a tétel kifizetését. A bizottság tagjai elfogadták az államtitkár javaslatát, *Hencz Károly* azonban kijelentette, hogy a bizottság ilyen határozatához nem járul hozzá és ezért a bizottság legutóbbi két ülésén történteket a Ház elé viszi; a maga részéről pedig levonja a konzekvenciákat és lemond bizottsági tagságáról.

A bizottság miután *Hencz Károly* eltávozott az ülésteremből, egyhangúlag elfogadta a *Méray-Horváth*nak kitűlt 10,000 koronás tételt.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 22-én az időjárás: hideg, száraz.

— *Ferenc József* és a szocialista képviselő. *Bécsből* táviratozzák: A király ma délelőtt fogadta az osztrák képviselőház elnökségének tiszteletét. A tisztelgők között volt *Pernerstorfer* szocialista képviselő, a képviselőház egyik alelnöke is. A fogadás után a felség a nála kihallgatáson járt *Thun Jaromil* grófnak mosolyogva ezt mondta:

— Ma fogadtam a képviselőház elnökségét. *Pernerstorfer* képviselő is megtisztelt látogatásával. Igen kedves volt hozzám!

A felség e szavai bécsi politikusok körében nagy derűtséget keltettek.

— *Negyvennyolcas kör Aradon*. *Nagy Kálmán*, a *Kossuth-asztaltársaság* elnöke hosszú felhívás közlésére kért bennünket. A felhívás a 48-as kör megalakítására serkenti a függetlenségi polgárokat. A felhívásban a többi között ezeket mondja *Nagy Kálmán*:

„Nem személyi politikát akarunk űzni, nem akarjuk erőnket kicsinyes vetélkedésekben szétforgácsolni. Azért tömörülünk, azért vigyük az érzéseinket közelebb egymáshoz, hogy az eszme kultuszának, a függetlenségi és 48-as eszmék ideáljának oltárán áldozzunk s megalapítsuk azt a családot, amelynek tüzhelyéhez ezek a fenkölt, nemes eszmék mindég régi ismerősként, régi jó barátként térhessenek meg, ha majd a politika szeszélyes idői elviharoztak felettük. Én így gondolkozok s akik velem együtt, vagy csak hozzám hasonlóan gondolkoznak, azokat kérem: jelenjenek meg ma, január 22-én, pénteken este 8 órakor a 888-as-hoz címzett vendéglőben az Aradi függetlenségi és 48-as kör megalakítására.”

— *Képviselők afférje*. Fővárosi tudósítónk jelenti: *Farkasházy Zsigmond* és *Hellebronth Géza* országgyűlési képviselők között a Ház mai ülésén összeszólalkozás történt. *Hellebronth*

állítólag azt mondta volna *Sándor Pál* beszéde közben *Farkasházy*nak, hogy az ő nagybátyja 48-ban még nyulbört árult. *Farkasházy* erre így felelt:

— Szemtelen hazugság! Nagybátyaim negyvennyolcban honvédtisztek voltak!

Hellebronth erre *Nagy Emil* és *Putnoky Mór* képviselőket bizta meg az ügy elintézésével, *Farkasházy* pedig *Hoffmann Ottó* és *Nagy György* képviselőket kérte fel segédekül. A megbízottak megállapították, hogy *Hellebronth* nem mondotta a sértő kifejezést *Farkasházy*nak, amire *Farkasházy* tárgytalannak kérte kifakadását tekinteni. Erre az ügyet a lovagias eljárás szerint befejezettnek mondták ki.

— *Uj halásztársulat Aradmegyében*. Ma délelőtt a borosjenői községhezán *Schill József* vármegyei főjegyző elnöklete alatt gyűlést tartottak a körösmenti községek megbízottjai. Ezen a gyűlésen újabb halásztársulatot alakítottak, amely a *Körös*, *Csigér* és a *József nádor*-csatorna hal-állományának részint kihasználása, részint megvédése érdekében vált szükségessé. A gyűlésen a többi között képviseltettek magukat: *Borosjenő*, amelynek részéről *Borsos* főszolgabíró, *Hunyár* szolgabíró és *Strasser Péter* jegyző vettek részt, *Silingyia*, *Berza*, *Bokszeg*, *Kurtakér*, *Kisjenő*. Ott volt *Kokas József*, a főhercegi uradalom jószágkormányzója, akit az új halásztársulat elnökévé választottak. Az új társulat megalakulását a földművelési kormány kívánta. Ugyanis *Darányi Ignác* miniszter a *Köröst*, a *Csigért* és a *József-nádor* csatornát hallal látta el s most a haltenyésztés intenzívebbé tétele érdekében kívánta a társulat alakítását.

— *Földmentés mozgósítás esetén*. *Jekelfalussy Lajos* honvédelmi miniszter legutóbb úgy határozott, hogy mozgósítás esetén csupán csak az évenként kiadott belügyminiszteri körrendeletben megjelölt vármegyei tisztviselők: alispán, főjegyző és főszolgabírók terjeszthetők föl, ellenben szolgabírákat a kimutatásba fölvenni nem szabad.

— *Balkányi Dezső-alapítvány*. Az aradi polgári jótékony egyesület választmánya ma délután *Sariot Domokos* főkapitány elnöklésével ülést tartott, melyen a február 2-án megtartandó közgyűlés sorrendjét állapították meg. Az elnök bejelentette, hogy az országos közalapítványi igazgatóság jóváhagyta néhai *Wimmer Erzsébet* 39058 koronás hagyatékából származó s fiának *Balkányi Dezső*nek nevét viselő alapítvány alapító-levelét s így most már az egyesület azt teljesen birtokába vette. Az alapítvány jórészt részvényekből és értékpapirokból áll, melyek ma sokkal nagyobb tőkét reprezentálnak, mint a hagyaték keletkezése idején s azért a választmány hosszú vita után úgy határozott, hogy azokat nem adja el. Az előterjesztett pénzügyi jelentésből kitűnik, hogy az elmúlt évben tizenegyezer koronát osztottak szét szegények segélyezésére. A segélyezettek névsorának megállapításával az ülést véget ért.

— *Hírek Délolaszországból*. *Messzinából* táviratozzák: *Palmi* közelében egy tengerparti villából néhány nap óta sűrű füst és kengé száll fel. A szikla közelében levő fák mind elszáradtak. Nápolyból egyetemi tanárok mentek a különös jelenség megvizsgálására. Egy másik messzinai távirat jelenti: *Messzina* város paranesnokát, *Masca* generálist *Albanére* tanár ma inzultálta. Minden bejelentés nélkül behatolt *Masca* szobájába és inzultálta őt. *Masca* kidobatta szobájából, mire a tanár párbajra hívta. *Masca* tábornok azonban kijelentette, hogy a mostani viszonyok között nincs ideje párbajozni.

— *Az árvaház sorsa*. A közgyűlés egy bizottságot küldött ki azzal az utasítással, hogy az árvaházi kezelés olcsóbbá tételére tegyen javaslatot. Ma délelőtt tartott ülést a bizottság *Lócs Rezső* elnöklésével, de javaslatot nem

készített. Meggyőződése szerint az árvaház mai berendezése mellett a kezelés olcsóbbá nem tehető s az árvákat azért nem lehet a gyermekmenhelyre beutalni, mert az így üressé vált árvaháznak más rendeltetést nem tud kijelölni. A felső leányiskola céljaira alkalmas lenne, de a honvédlaktanya közelsége miatt nem telepíthető oda az iskola.

— **Az Aradmegyei Takarékpénztár osztaléka.** Az Aradmegyei Takarékpénztárnak Szathmáry Gyula intézeti elnök elnöklete alatt ma, esütörtökön megtartott választmányi ülésén az igazgatóság előterjesztette az 1908. évi vagyoni mérleget, mely minden tételében az intézet újabb haladását és fejlődését tükrözteti vissza, s amely az előző évinél 19,000 koronával nagyobb nyereséggel zárul. Az igazgatóságnak a f. é. február hó 7-én megtartandó rendes évi közgyűlés elé terjesztendő azon javaslatát, mely szerint az 1908. évre — a tartalékalap bővítésétől eltekintve — részvényenként 110 korona osztalék fizetessék, a választmány egyhangulag jóváhagyta.

— **Egy nyugalmazott ezredes halála.** Péter Jakab, a 7-ik hadtest tüzérezred nyugalmazott ezredese, ma reggel Temesvár Belvárosban, Szerb-utca 2. szám alatt lévő lakásán 77 éves korában meghalt. Az elhunyt már kora ifjúságában lépett a katonai pályára, résztvett az 1859-iki és az 1866-iki hadjáratokban és számos érdemrend tulajdonosa volt. 1890. év május hó elsején nyugalomba vonult. Első házasságából két leánya származott, kiknek egyike Bolgár Ferenc államtitkár neje. A temetés, melyen a katonai kíséretet a 7-ik tábori tarackezred szolgáltatta ma, esütörtök délután három órakor ment végbe.

— **Csaló honvédhadnagy.** Londonból írják, hogy a rendőrség letartóztatta Simonides Ödön magyar származású volt honvédhadnagyot, aki több rendbeli csalás és váltóhamisítás után Budapestről Londonba szökött. A magyar bíróság megkereste az angol bíróságot Simonides kiadatása iránt és a Bowstreeti rendőrbíró ki is fogja szolgáltatni a csaló honvédhadnagyot, aki budapesti kereskedőket mintegy 18,000 korona erejéig károsított meg.

— **Joghallgató — toloncuton.** Ma este Aradról Budapest felé egy elzúllott joghallgató szállítottak toloncuton. Az illetőt, akit Péterfy Bélának hívnak, a szesz sodort a zúllásba. Egyetemi hallgató volt, de az ivás rossz társaságba sodorta és utóbb teljesen zúllásnak indult. Koldulásból élt és Páncsovára került. Azt mondta, hogy aradi illetőségű, hát ide toloncolták. Itt megállapították, hogy anyja, özvegy Péterfy Albertné, egy telekkönyvvezető özvegye a Teleky-utca 26. szám alatt lakik. Amikor meghallotta, hogy durva rossz fiát hazahozták, elmenekült a városból. A rendőrség ma este Budapestre toloncolta a fiút, mert az apja révén budapesti illetőségű.

— **Kinaiak kalandja Szegeden.** Boszantó história esett meg a mennyei birodalom két polgárával Szegeden. A város egy utcáján tegnap két jámbor kínai nézte a kirakatokat. Nosza, megfogta őket a sarkon álló igazságszolgáltatás és viszi be — mars — a rendőrségre. Szegény copfos barátaink nagyon megrémültek, előszedték csekély háromnégyzetméternyi okmányukat s igazolták, hogy ők Kinából jöttek. Az egyik neve Jan Kincson, a másiké Csan Yong, (az Isten tudja, hogy melyik a vezeték nevük). De legjobban igazolta kínai voltukat a sárga arcbőr és a copf, a hires, mindenütt ismert és sok magyar fején is kinövő copf. Am mindez nem használt, csak mikor angolul elmondták a jámborok, hogy semmi gonosz célnak nem vezette őket Szegedre. Ők kereskedők s mert egyikük két esztendővel ezelőtt kötött már üzleteket Szegeden, eljöttek most is, hátha most sem hiába, csak ekkor eresztették őket szabadon. Addig — órákig — minden ok nélkül kellett élvezniök egy minden kinainál hosszabb copfu rendőr jóvoltából a nem kért városi vendégmarasztalást.

— **Halál az udvari bálon.** Karlsruhe-ból táviratozzák: Offensandt v. Berekstoltz várnagyot az udvari bál folyamán szívszélhűdés érte. Azonnal meghalt.

— **Az adó.** Nemi örömmel olvassuk, hogy nemcsak nálunk görnyednek az emberek a sok mindenféle címen kivetett adó terhe alatt. Ezt az örömet egészen bátran kárörömnék is mondhatjuk, mert hát senkinek se öröm adót fizetni. De megnyugtató mégis, hogy más országokban sokkal több adót fizetnek, még pedig olyan adókat is, a miknek mi adózó magyar polgárok híre se hallottuk ezideig. Így Belgiumban, mely a nőknek szavazati jogot adott, olyan adókat vetettek ki a boldogtalan polgárokra, melyek legkevésbé se kárpótolják a férfiakat a női szavazati jogért. Belgiumban ugyanis nem hozták be ezideig az állami egyenes adót. Az állam csakis a városokra és községekre vet ki adót és azokra bizza, hogy szedje be a néptől az állam követele összegét. A városok és községek tehát, hogy előteremtsek az államnak a horribilis adókövetelést, a legkülönösebb adókat vetik ki a polgárokra. Brüsszelben többek között megadóztatják az ágyat, asztalt, szekrényt, szőnyeget, szóval minden olyan bútortárgyat, melyre legnagyobb szüksége van az embernek. Más városokban lakásadót vetettek ki. Nekünk tehát kevesebb okunk van panaszkodni a lakásdrágaság ellen, mert Brüsszelben a drága lakást még meg is adóztatják. Genfben pedig pincéleány-adó is van már. Minden lány után háromszáz frankot kell fizetni a vendéglősnek. Egész seereg ilyen furcsa, de kellemetlen adó van még Belgiumban, így hát még örvendeniünk kell, hogy Magyarországon lakunk, ahol ha nincs is női szavazati jog, de nincs is annyi adó, mint a boldog Belgiumban.

— **Földrengés Baján.** Bajáról táviratozzák: Ma hajnalban háromnegyed 2 órakor földalatti, sivító dübörgés után délről északi irányban haladó földrengés volt érezhető a város egész területén két erős lökessel. Egy kémény ledőlt. Sebesülés nem történt.

— **Letartóztatott takarékpénztári igazgató.** Eszékéről táviratozzák: Zsifkovics Máté, a csödbe került kerületi takarékpénztár volt igazgatója, ki mintegy két év előtt sikkasztások elkövetése után Amerikába szökött, ma reggel Eszékre érkezett és jelentkezett az ügyészségnél. Az ügyészség Zsifkovicsot letartóztatta.

— **A zsinagógából.** A zsinagóga előjárása köztudomásra hozza, hogy a péntek esti istentisztelet további intézkedésig 4 és egynegyed órákig kezdődik.

— **Tombola-estély a Gambrinusban.** Szombaton, január hó 23-án este modern bronz tombola, vasárnap, január hó 24-én pedig ezüsttombola lesz a Gambrinus éttermében. A tombolatárgyak megtekinthetők Szabó Albert Andrássy-téri üzletének kirakatában. Tisztelettel Kánya Géza.

— **Hol készül modern fénykép?** Korszerű modern fényképek elősmert legjobb hírű műterme, Kossak es. és kir. udv. és kamara-fényképésznel. (Weitzer J.-u. 3. sz.)

— **Az egészség elősegítésére** mégis csak a régi háziszerek szolgálnak a legjobban! Így Szana Sándor dr. az egészség ápolását tárgyaló folyóiratában a következőket írja: a **Halmájolaj** még a mostani, az orvosi tudományra annyira válságos időben sem veszítette el szerepét. Még ma is kedvelt szer, melyben gyengélkedő gyermeknek és felnőtteknek egy töményesített tápszert nyújtunk kényelmes alakban. Ahol a táplálás jobbítását célozzuk, a halmájolaj jó szolgálatokat tesz, — ha el-tűretik, mert mikor a halmájolaj az étvágyat megzavarja, akkor mindig megárt. Ezért különösen fontos, ha lehetőleg tiszta és könnyen emészthető halmájolajat választunk, mert másként az egész gyógyításnak sikerét veszélyezzük. Ilyen könnyen emészthető, tiszta halmájolajnak már hosszú évek során át magát, a **Maeger-féle Gadócz-halmájolaj** igazolta.

— **Likőr aromák kítőnő likőrök előállítására;** — házilag — Vojtek és Weisznál. 171

TANÜGY.

(—) **Az aradi állami iskolák költsegei.** A kultuszminiszter ma arról értesítette Múlek Lajos dr.-t, az aradi állami iskolák gondnoksági elnökét, hogy az aradi iskolák 1909. évre szóló állami támogatási összegét, 22900 koronát kiutalta.

TARKASÁGOK.

(Az adó.) Mint minden zsebbe vágó kérdésről, úgy az adóreformról is sokat tanácskoznak most az aradi kereskedők. Nagyon terhesnek tartják és sopánkodnak, vitatkoznak. Van azonban olyan is, aki védelmezi. A kávéházban egy csomó kereskedő is erről vitázott ma.

— Aki elolvassa Wekerle felvilágosításait, — mondta Hoffmann Sándor — az megnyugszik bennél, az nem találja rossznak az adóreformot.

— Ne beszéljenek nekem, — szól valaki. — Én nem sokat érvelek, csak elmondom a következő jelenetet: Amikor a napokban lejöttünk a városházán tartott adóreform ellenes nagygyűlésről, egy vidéki kereskedő kollégám találkozott valami régi ügyvéd ismerősével, aki-hosszu ideig nem látta. Az ügyvéd összecsapta a kezét:

— Barátom, beteg voltál, vagy mi történt veled, hogy ennyire megörbültél?

— **Megörbültem?** Igazad van. De nem is esoda, hiszen most két óra hosszáig tárgyaltuk a Wekerle — egyenes adóját.

(A tömeg.) Tudvalévő, hogy a szocialistáknak mindig bajuk van a rendőrséggel. Most is vizsgálat folyik Varga aradi párttitkár ellen állítólag a belügyminiszter utasítása alapján.

Egy kereskedő, aki a kereskedősegédek sztrájkja óta nem szimpatizál a szocialistákkal, ezt mondta a vele különben jó viszonyban levő Varga szocialista titkárnak:

— Na, maguknak befütyült Andrássy miniszter. Felfüggesztette a szervezetüket, teljesen megbénította magukat. Becsukhatják a boltjukat.

— Hiába csinálnak akurmit, — mondta Varga — mégis mi vagyunk az erősebbek, mert mellettünk van a tömeg.

— A tömeg? Ugy látom maguk mellett inkább a **csődtömeg** van.

(A vicinális.) Az arad-temesvári vicinális jellegű vonat tudvalevően kukorica földek között dőcög el. A veteményes földeken apróbb figyelmeztetések vannak: mint például: itt csak gyalog szabad járni stb. Egy táblán a következő trefás sorok olvashatók:

„A kalauzoknak és vonatvezetőknak tilos kukoricát lopni. Az utazó közönség is kéri, hogy trefából se tépegesse ki a kukoricát. Ha megéhezett, sziveskedjék a tanyákra befutni, ott hamarosan meg is sütik számára az érett kukoricát. A vonatot azért utóleri.“

TÖRVENYKEZÉS.

Az aradi törvényszék a múlt évhen.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 21.

Ma készültek el az aradi törvényszéken a múlt évi statisztika összeállításával. A fáradságos, nehéz munkát Fodor Domokos, az elnöki osztály vezetője végezte. A statisztikának főbb adatai a következők: Közpolgári per érkezett 564. Házassági válópör érkezett 325. Válópör érkezett 2614. Ebből — a tavalyról folyamatban maradt perekkel együtt — elintéztettek: 597 közpolgári per, 330 házassági válópör és 2534 válópör. Ítéletet hoztak 889

polgári ügyben. Telekkönyvi ügy 12,717 érkezett. Csőd nyitott 6 esetben. Ügyvéd elleni — elszámolásból eredő — panasz 24 érkezett. Pártfogó ügyvédet 285 esetben rendeltek ki.

A polgári főlebbviteli tanácshoz 1004 ügy érkezett. Ebből befejeztek 883 ügyet, érdemleges ítéletet hoztak 695 ügyben.

A büntetőtanács a tavalyról hátramaradt 452 ügygel együtt 1355 bűnügy érkezett. Befejeztek 915 bűnügyet, folyamatban maradt 440 bűnügy. A büntetőtanács 688 ítéletet hozott, az esküdtszék pedig 12 esetben ítélkezett.

Ezek a statisztikának főbb pontjai, amelyekből az látható, hogy úgy a bűnügyek, mint a polgári perek évről-évre szaporodnak.

§ A februári esküdtzéki ciklus ügyei. Február elsején kezdődik az idei első esküdtzéki ciklus. Február elsején tárgyalja az esküdtzék Krivány Jánosnak, a felesége ellen elkövetett merényletét is. Másodikától nyolcadikáig pedig jobbra olyan bűnügyek szerepelnek, amelyekben román parasztok a vádlottak.

§ A miniszterelnökség hamisítója. Két nap óta tárgyalja a budapesti büntetőtörvényszéknek Szepesy dr. bíró elnöke alatt ítélkező tanácsa Halász Dezső volt miniszterelnökségi díjnok okirathamisítási bűnügyét. Halász első kísérletül Zuchsmann János építésznek a nevét használta fel arra az utalványra, amelyre, miután nyolcszáz koronáról kitöltötte, ráhamisította Wekerle Sándor dr. miniszterelnök és Gogolak Károly számtanácsos nevét. A hamis utalványt kézbesítő könyv mellett beküldötte a központi állampénztárhoz kifizetés végett s ilyen módon több ezer koronát lopott el a miniszterelnökségtől. A budapesti törvényszék ma három évi fegyházra ítélte a vádlottat.

§ A makói cigánysztrájk utójátéka. A múlt év farsangján a makói cigányok is szervezethez akartak alakulni a többi mesterembert mintájára s különösen a kisebb zenekarok szorongatták a kalákásokat, akik — állítólag nagyon mostohán bántak velük. A surlódásból sztrájk lett, valóságos cigánysztrájk, amin az egyik kalákás ügy segítette, hogy Nagyszentmiklósról hozatott cigányokat. A cigánybecsületen esett eme csorhát a helybeliek akkép élték legjobban kireparálni, hogy másnap reggel kilestek s megtámadták a hazafelé kocsin vonuló kontárokat a téglagyárnál. Író háré folyt le a cigányok közt a város végén. A cigányháború utójátékának az ideje ma érkezett el, hanem ez már a makóiakra nézve lett siralmas, nagyon siralmas. Tizenhárom putrisorbéli művészt állítottak a szegedi büntető törvényszék elé s az igazságszolgáltatás valamennyinek egy-egy havi fegyházat utalt ki jutalmul, csak a primás érdemeit méltatta — két havi elzárásra.

§ A kiirtott erdő. Amak idején részletesen megemlékeztünk arról a nagyszabású büntetőügyről, amely a nagyváradi törvényszék előtt folyt Hollaki Imre aradmegyei földbirtokos ügyében. Hollaki Imre acsuvai földbirtokos erdejéből az acsuvai lakosok rendszeresen vágták a fát, emberemlékezet óta abban a tudatban, hogy ők ezt egy urbéri egyezés alapján teszik. A nagyváradi törvényszék ez alapon fel is mentette Belk Györgyöt és 21 vádlott társát. A kir. ügyészség a felmentő ítélet ellen felebbezéssel élt, minek folytán tegnap volt a kir. ítélőtáblán a büntető felebbviteli tárgyalás, amely alkalomra egész falu jelent meg a táblán, mint vádlott, amennyiben Belk György és 21 társa jelent meg vádlottak gyanúnt. A tárgyalás a késő esti órákig húzódott. A kir. ítélőtábla a védők álláspontját magáévá téve, valamennyit felmentette. A felmentő ítélet jogerőssé vált és a vádlottak lelkes „szetreászke” kiáltással vették tudomásul a felmentést.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) A világi Kaszinó tisztújító közgyűléséről hozott minapi tudósításunkba tévedés csuszott. Valerian József ugyanis nem választmányi tagnak, hanem igazgató elnöknek választották meg.



Kérjen Ön Aspirint csakis a mi „Originaltableten” eredeti dobozinkban Festékgyárak ezelőtt Friedr. Bayer & Co., Elberfeld. 593

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Távirati tudósítás. —

Budapest, január 21.

Amerika 1/2-et magasabb. 5 ezer mm. 5 fillérrel magasabb.

Az árak 50 kilónként számítva:

	Déli záriat	2 órai záriat
Buza áprilisra ...	12.72—12.73	12.67—12.64
Tengeri májusra ...	7.26—7.27	7.25—7.26
Rozs áprilisra ...	10.05—10.06	10.01—10.02
Zab áprilisra ...	8.51—8.52	8.52—8.53
Buza 1909 októberre ...	10.84—10.85	10.81—10.82
Rozs októberre ...	9.05—9.06	9.03—9.04

IDEGENEK ARADON.

— Január 21. —

Fehér Kereszt szálloda. Erényi Géza utazó Budapest. — Harvich Ernő jóságigazgató Gurahonc. — Takács Izso utazó Budapest. — Láng Bertalan ker. utazó Szafmar — Kolerer Emil Zoltán utazó Budapest. — Kohn Rezső kereskedő Budapest. — Schvartz Ármin utazó Budapest. — Szilágyi Miklós gépgyáros Miskolc. — Brandt Alfred mérnök Budapest. — Mencer Adolf utazó Budapest. — Moravicz Sigu ügynök Déres. — Grünvald Jenő utazó Budapest. — Schvartz Miksa utazó Budapest. — Schvartz Mihály utazó Budapest. — Kende Márton kőműves Szeged. — Biejer Manó utazó Budapest. — Goldberger Nándor utazó Budapest. — Gróza Kornél birtokos Simánd. — Polacsok Ármin utazó Cegléd. — Boka Dezső gyógyszerész Pozsony. — Weisz Jenő gazdálkodó Temesvár. — Pollák Antal orv. Temesvár. — Wolf Samu birtokos Drauc. — Vikol Vilmos birtokos Drauc.

Központi szálloda. Murai Sándor utazó Budapest. — Kerminka Árpád hivatalnok Buttyin. — Robitsek Sándor utazó Budapest. — Gélyi Gyula utazó Budapest. — Kiszely József utazó Pancsova. — Sindner Lipót utazó Budapest. — Erber Lajos kárbeszlő Budapest. — Rémer Bertalan kárbeszlő Budapest. — Rosenthal Sándor utazó Budapest. — Einbes Adolf ügynök Budapest. — Tiller Simon utazó Nagyvárad. — Bader Sámuel utazó Budapest.

Vas szálloda. Reng János utazó Bécs. — Mannheim János utazó B.-Csaba.

Pannonia szálloda. Stern Emil kereskedő Budapest. — Motaan Péterné tanítóné és nővére Alesill. — Szigeti József gazdálkodó Talpas. — Vingert Péter hivatalnok Gyula. — Voli Agoston utazó Linz. — Szondy Géza kereskedelmi utazó Nagyvárad. — Satergyán József tanító Simánd. — Tóth Lajos utazó Eger. — Schreier László vendéglős Pankota. — Way Mór dr. orvos Tauc. — Fodor József utazó Budapest.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Péntek, 1909. évi január hó 22-én:

A) bérlet.

A) bérlet.

Itt először:

Visszatérés Jeruzsálemből.

Sziomü négy felvonásban. Irta: Maurice Donnay. Fordította: Adorján Andor.

S Z E M É L Y E K:

Michel Aubier Kesztyer Ede.	Trevieros Georges	Faludy K.
Lazare Delli Lajos.	Henriette	Drrótt Mór.
Emile bácsi Varnay Jenő.	Suzanne	K. Kápolnai J.
Aubier Hunyady J.	Andrée	Körös y Juci.
Dr. Lurdan Polgar S.	Auricrné	H. Harmath J.
Vovenberg Mártonfi R.		Follousné E.

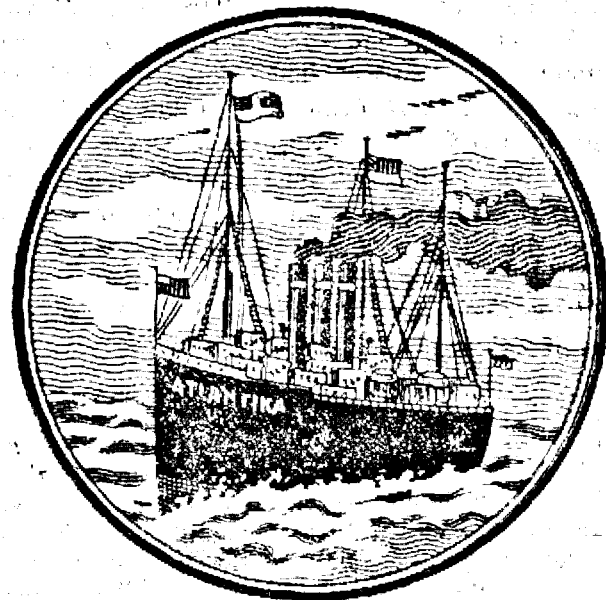
Kezdete este 7 és fél órakor.

NYILTTÉR.*

Mert az

Atlantika

kávé, tea, rum
speciális üzlet



Osak ott kapható

fűszer és illatszer háros szagától mentes

kávé, tea, rum.

A kirakatban működésben látható villanyüzemű kávépörkölőnkkel a nap minden szakában friss pörköles. Eladás nagyban és kicsinyben. — Vidéki megrendeléseket bérmentve szállítunk. +21

ATLANTIKA.

Kávé és tea behozatal

Arad, Andrassy-tér 20 Fischer Eliz-palota.

Városi és megyei telefon 609.

Előkelőbb izr.

570

ügynökököt

keresek kinek vidéken vagy hatáskörében volna egy olyan rendezett viszonyok közt élő **mezáros család**, hol a szülők még munkaképesek és 3—4 felnőtt gyermekük van, kik női esetleg férfi munkában nekik az ötletervezésben segídekezhetnének. Arról van szó, hogy egy 70 és 65 éves házaspárnak 30 é. óta birtokában levő évente 6—7000 frot tisztán jövedelmező husipart termelő üzlete — visszavonulás miatt — eladassék és az átvevő az eladó által egy hosszabb időn át annak rendes vezetésébe beoktattassék. Az üzlethez 7—8000 frot szükséges. Erre vonatkozó megkeresések Nagy Sándor nyomdaigazgató Pécs. címzendők.

Világkiváltás St. Louis 1907. "GRAND PRIX".

Tisztíts csak

GLOBUSZ FÉMTISZÍTÓ KIVONAT

Globusz fémtisztító kivonat

A legjobb tisztítószer a világon

Johann Staudt, rotterdamer Strasse 110, Rotterdam.

APRO HIRDETESEK.

AKIKNEK

ismerettség hiány

akváriumra,
szőlőre,
fűszerezésre,
zöldségre,
segédre,
ispánra,
gazdatisztra,
kocsisra,
v. acsellőre,
zetőre.

kulcsára,
gázdasszonyra
szakácsnőre,
szobalányra,
házi- vagy,
irodaszolgára,
pénzbeszedőre
házmesterre,
stb.-re
van szüksége.

AKI

bőrbeadni kíván

szitkot,
tűszel,
vadászkert-
lelet.

kocsit,
lovat,
hajszarot,
telket.

AKI

eladni kíván

szitkot,
sorgókat,
tort,
gyümölcsöt,
gabonát.

üzletet,
műhelyt,
lakást stb.;
vagy

AKI

szükséget vétel vagy bérbevitel céljából keresel;

AKI

valamely állást betölteni kíván; legbiztosabb az értesítés, ha az

ARADI KÖZLÖNY

kis hirdetései

rovatait használja.

Keresek megvételre Gáspár Ferenc Utazás a föld körül című 6 kötetes utazási művet. Ingusz I. és Fia könyvkereskedő, Arad.

Tolnai Világlapja

bérletben és számonként, házhoz szállítva. eredeti árban. uszszes kedvezmények. Mutatványszám ingyen. Divatlapok! Folyóiratok! 100.000 kötetes kölcsönkönyvtár. Krausz Paulin Színházépület. Telefon szám 511. 291

Rongált dobozu levélpapírokat,

minden elfogadható árban árusítok ki. Üzleti könyvek gyári raktára. Alkalmi vételek könyvek és hangjegyekben. Játékkártyák árusítása. Kerpel Izsó könyv-, zenemű- és papirkereskedése, kölcsönkönyvtára és zeneműkölsönző intézete, Aradon. 262

Kisebb ház

nagy telekkel a Boros Béni-tér, Szabadság tér, Andrássy-ut vagy annak közelében megvételre kerestetik. Ajánlatokat „Nagy telek” jellegével a kiadóhivatal továbbítja.

Lakást keresek

azonnal átvehető 2-3 szobásat. Ajánlatokat árral Arad, postafiók 111. szám alá kérek. 575

Permetező javítások elfogadtatnak

M. kir. szabadalmazott

Borszivattyuk

és hozzá való legjobb minőségű gummi csövek legolcsóbb gyár árakon.

A szivattyu hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlő magvak héjak és egyéb tisztátalanságok azonnal továbbítottatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik és a bort nem renthatja, a gépezet jó működéséért 3 évi jótállás, ingyen javítás

Tüzi fecskendők

Selyő szelepekkel. Közsegeknek legalkalmasabb, mert homokos és sáros víz használatánál sem tagadják meg a szolgálatot, — a gép jó működéséért 3 évi jótállás (ingyen javítás), hozzá való országos egységes csavarok és a legjobb minőségű belüli

gummirozott kendercsövek a legolcsóbb árban.

Kutak

a hozzávaló csövekkel olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel- vagy külföldi gyárban.

Hönig Ottó

M. királyi szabadalmazott tüzi fecskendő és szivattyu készítő.

Arad, Rákóczi-utca 27. sz.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség b. tudomására hozni, hogy a mai napon Hirsch Antal cégünk-től barátságos uton megvált és 7 év óta Márton és Hirsch cég alatt fennálló szabóüzletünket ezentúl saját nevem,

Márton Jakab

név alatt fogom vezetni. E cégváltozás közzététele ki-séretében meg kell jegyeznem azt, hogy az üzlet vezetésében legfőbb törekvésem továbbra is üzletfeleim legmesszebbmenő igényeinek pontos kielégítése marad, miért is bátor vagyok további szolgálataikra magamat készséggel felajánlani.

Teljes tisztelettel

Márton Jakab,

566 férfi szabó.



Szővet, barchet, flannel

és mindenféle téli árak remek választékban Hoffmann Sándor

Arad, Színház-épület. Vödrökre mintákat készséggel küldök.

Arad, József főherceg-ut 22. sz.

Nagy könyvkötészet.

ARADI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

KÖNYVNYOMDÁJA

ARADON, JÓZSEF FŐHERCEG-UT 22. SZ.

Befőtőmönöd.

Röviden berendezni és a mai kor igényeinek legjobban megfelelni tudunk.

NYOMDÁJÁT

legújabb technikákkal és legmodernebb berendezéssel a legkiválóbb minőségű munkákat gyorsan, pontosan és a legmodernebb technika szerint készítenek el.

Aradi Közlöny

az legnagyobb és legterjedtebb újságunk politikai naplójaként.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Éves: 24 korona.
Féléves: 12 korona.
Három hónapos: 6 korona.
Három hónapos: 6 korona.
Három hónapos: 6 korona.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár

nyereménykötvényei 561

Huzás:

1909. február 5-én, főnyeremény 300000 K.

1909. június 5-én, főnyeremény 300000 K.

1909. október 5-én, főnyeremény 600000 K.

Ajánlom a pesti hazai első takarékpénztár egyesület nyereménykötvényeit, készpénzfizetés mellett, a budapesti tőzsdén jegyzett árfolyamon (ma ca 106 korona.)

Előleget 90 koronát nyújtok minden darabra 6% kamat mellett.

Goldschmidt Sándor

banküzlete, ARAD.

Figyelem!

Szőlőoltványt, szőlővesszőt ne rendeljen addig, míg tőlem árjegyzéket nem kér! Gyökeres oltványok ezre 140 korona, Delaware ezre 100 korona.

Csím: 5715

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

Valódi orosz, Caravan és chinai

TEÁK

eredeti csomagokban és kímérve

Valódi Jamaikai

RUMOK

ismert saját töltésű üvegeinkben

Legelőnyösebben ösmert bevásárlási hely:

VOJTEK ÉS WEISZ

drogueria és parfumeria nagykereskedése

201

ARADON.

DEPILLOR

HAJVESZTŐ.

E csodahatású szerrel minden oly helyről, a hol a hajnövekedés alkalmatlan, mint arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. Ara utasítással 1 korona.

Tyúkszemétől

mindenki megszabadul

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. Nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű.

Ara utasítással: 70 fillér.

Ovakodjunk az utánzatoktól. Csak olyan készítményt tessék elfogadni, ahol „Anagallin” szó látható.

Fagyviszketegségeknek

biztos megszüntetésére,

Fagydagánatoknak

gyors elmulasztására kitűnő hatású szer a

„Frigin” (törv. védve.)

Egy üveg ára ecsettel együtt — 70 fillér.

Vigyázzunk a „FRIGIN” névre.

Ideális, legjobb, legtartósabb amerikai

Gummi-óvszer

== NEVER. ==

6 darab egy eredeti fémdobozban 2 korona

A fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád

gyógyszertárban 191

Arad, Andrassy-tér 22. sz., a megyeházzal szemben

MIÉRT LEGJOBB MATILD CZIPÓ CRÉM??

mert a

MATILD CZIPÓTISZTÍTÓ CRÉM vizhatlanná teszi a bőrt és tartós fényt kölcsönöz a cipőnek.

MATILD CZIPÓ CRÉM

kapható mindenütt.

Egyedüli készítője

Schärer J.

Arad, E. Választó-utca 1/a.

— Visszont eladók magas arkedvoreményben részesülnek. —

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI

ÜVEGCSISZOLÓ-, MŰVEGEZŐ- ÉS TÜKÖRGYÁR

ARADON, V. PÉCSKA-UT 17.

TELEFON 525.

TELEFON 525.

1908. október 21-én szerdán megkezdte üzemét.

Elvállalja: Csiszolt és sima tükrök, rezbe-foglalt és egyéb művegezesek, modern kirakat berendezések, edzett üvegtáblák, velencei tükrök stb. gyors és jutányos elkészítését. Régi tükrök új fonsorozása mérsékelt árak mellett.

361